

”JAG FALLER INTE TILL FÖGA”

EN INTERAKTIONISTISK STUDIE AV HUR
MOTSTÅND AGERAS AV
SOCIALSEKRETERARE INOM
SOCIALTJÄNSTEN

ADAM BERGLUND

JOHAN OLSSON

”JAG FALLER INTE TILL FÖGA”

EN INTERAKTIONISTISK STUDIE AV HUR MOTSTÅND AGERAS AV SOCIALSEKRETERARE INOM SOCIALTJÄNSTEN

ADAM BERGLUND

JOHAN OLSSON

Berglund A & Olsson J ”Jag faller inte till föga”: En interaktionistisk studie av hur motstånd ageras av socialsekreterare inom socialtjänsten.

Examensarbete i Socialt arbete 15 högskolepoäng. Malmö högskola: Fakulteten för hälsa och samhälle, Institutionen för socialt arbete, 2018.

Uppsatsens målsättning har varit att undersöka hur motstånd kan ses och förstås som en del av den vardagliga interaktionen mellan socialsekreterare inomorganisatoriskt. Metodologiskt har uppsatsen utgått från etnografi och inkluderar deltagande observationer och öppet tematiska intervjuer. Intervjuerna har utförts före och efter de deltagande observationerna. Detta möjliggjorde ett fokus på deltagarnas egna meningsskapandeprocesser och skapade även en möjlighet att kontextualisera det som observerats. Uppsatsens teoretiska utgångspunkt var symbolisk interaktionism samt en förståelse av motstånd baserad på James C. Scotts teori om hidden- och public transcripts. Både de deltagande observationerna och i intervjuerna utfördes med tonvikt på deltagarnas egna meningsskapande och upplevelse. Motstånd kan förstås som vardagligt vilket är baserat på ett interaktionistiskt perspektiv. Detta möjliggjorde ett fokus på vardaglig interaktion och arbetsuppgifter vilka socialsekreterarna befann sig i inomorganisatoriskt med sina kollegor. Uppsatsens resultat och analys kapitel presenteras som uppdelat mellan scen och agerande detta för att underlätta läsningen samt erbjuda ett tydligt narrativ. Uppsatsen är centrerad kring de olika teman: makt, rum, kropp och språk. Dessa teman utvanns ur innehållsanalysens empiri. Slutsatsen för uppsatsen gör gällande att motstånd i den undersökta kontexten kan förstås som ett agerande på scener genom social interaktion vilket skapar relationell mening till arbetet, kollegerna samt klienterna. Allt beroende av den maktindelning som finns närvarande. Detta gör sammanfattningsvis att uppsatsen ser motstånd som ett interaktionistiskt och relationellt agerande.

Nyckelord: agerande, etnografi, organisation, makt, motstånd, socialt arbete, symbolisk interaktionism

“MY RESISTANCE SHALL PREVAIL”

AN INTERACTIONIST STUDY OF ACTING OUT RESISTANCE BY SOCIAL WORKERS WITHIN AN ORGANIZATION

**ADAM BERGLUND
JOHAN OLSSON**

Berglund A & Olsson J. “My Resistance Shall Prevail”: An Interactionist Study of Acting Out Resistance by Social Workers Within an Organization
Degree project in Social work 15 högskolepoäng. Malmö University: Faculty of health and society, Department of Social work, 2018.

The aim of this study was to examine and investigate if and how resistance can be seen as a part of everyday social interactions between social workers within an organization. The method of the essay was ethnographic and included participant observations and interviews. The interviews were held in the beginning of the period for observation and at the end. This way of working made it possible to focus on the participants' own meaning-creating process and also created a way to contextualize the observed. The essay was based on the theoretical perspective of symbolic interactionism and an understanding of resistance as part of James C. Scott's theory hidden- and public transcripts. In the participatory observations and in the interviews, participants' own statements and opinions were focused on. Resistance can be understood as everyday resistance. The everyday resistance was based on a interactionist perspective which focused on everyday interactions and general tasks and situations of social workers within the office and between colleagues. How resistance is acted out, in what place is the resistance acted out and what meaning does the social worker give the resistance are questions which the essay centers around. The results and analysis of the essay were presented divided between the concepts of stage and acting. This for clarity and narrativity. The findings of the essay are centered on the themes of power, space, body, and language. Themes that emerged from the content analysis of field notes and interviews. The essay concludes that resistance can be understood as acted on stages through social interaction which creates relational meaning to work, colleagues and clients. And is dependent on power distribution, which affects language, body and space.

Keywords: acting, ethnographic study, organization, power, resistance, social work, symbolic interactionism

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
2. TIDIGARE FORSKNING	2
2.1 Motstånd och socialt arbete	2
2.2 Organisation och motstånd	4
2.3 Makt och motstånd	5
2.4 Uppsatsens bidrag till tidigare forskning	5
3. TEORI	6
3.1 Maktrelationer	6
3.2 Det dramaturgiska perspektivet	7
3.3 Dolda och publika manus	8
3.4 Applicering av teorin	11
4. METOD	11
4.1 Metodologisk ansats	11
4.2 Urval	12
4.3 Insamling av empirin	13
4.3.1 <i>Intervju</i>	13
4.3.2 <i>Deltagande observation</i>	14
4.4 Bearbetning	15
4.5 Vi som forskare	16
4.6 Etik	16
5. RESULTAT OCH ANALYS	17
5.1 Scenen	17
5.1.1 <i>Mötet</i>	19
5.1.2 <i>Ärendegenomgången</i>	20
5.1.3 <i>Kontoret</i>	21
5.1.4 <i>Socialkontoret</i>	23
5.1.5 <i>Summering</i>	25
5.2 Agerande	25
5.2.1 <i>Medlaren</i>	27
5.2.2 <i>Spionen</i>	29
5.2.3 <i>Desertören</i>	30
5.2.4 <i>Dissidenten</i>	32
5.2.5 <i>Summering</i>	34
5.3 Sammanfattning – Resultat och analys	35
6. DISKUSSION	36
6.1 Syfte och frågeställningar	36
6.2 Utveckling av Scotts teori och begrepp	38
6.3 Framtida forskning	38
6.4 Avslutande sammanfattning och reflektion	39
7. REFERENSER	40
8. BILAGOR	42

1. BAKGRUND

Inom socialtjänsten och det sociala arbetet finns en förändringsprocess som har varit föremål för en animerad debatt och diskussion i media och inom forskningen. Denna debatt ackompanjeras inte sällan av starka uttryck, både i ord och bild; Barnmisshandel, kris, hot, fattigdom och åtstramningar. Alla dessa ord ger konnotationer bortom det beskrivna och fungerar i pressen och i det politiska samtalet som tydliga och slagkraftiga rubriker. Inom forskningen finns en diskurs vilken bland annat innefattar förändringen av det organiserade sociala arbetet. Inte minst rör sig denna diskurs kring frågor om organisation, styrning, ekonomiseringen och individualisering. Men även frågor kring professionalitet tar plats, med aspekter som legitimitet för de professionella och handlingsutrymme.

Inom forskningen är studiet kring policyförändringar och hur dessa ur ett organisatoriskt perspektiv, innefattande instrumentella, kulturella och strukturella perspektiv påverkar socialtjänsten en sida av myntet. Den andra sidan av myntet visar på upplevelsen av att arbeta med socialt arbete inom en förändrad socialtjänst. Marcus Lauri (2016) lyfter i sin avhandling "Narratives of Governing: Rationalization, Responsibility and Resistance in Social Work" sju punkter för att sammanfatta vad som har förändrats inom det sociala arbetet; evidensbaserad praktik, rationalitetsideal, omfattande dokumentationskrav, individuellt ansvar, beställare - utförare modell, standardiserade (oftast digitala) bedömningsinstrument och ökad arbetsbörda. Liknande punkter tar Patrik Hall (2012) upp i sin bok "Managementbyråkrati - organisationspolitisk makt i svensk offentlig sektor". Vidare drar Lauri (a.a) slutsatsen att något händer med den professionella i detta sammanhang, nämligen att den görs främmande inför sitt eget arbete. Detta menar författaren även påverkar socialarbetarnas egna uppfattning av sitt arbete och deras möjligheter att förhålla sig till det:

"Ett sådant främmandegörande underminerar, eller fragmentiserar, både relationen till klienten, men också en känsla av gemenskap... En gemenskap som kan utgöra ett "vi" och ligga till grund för att ställa krav, protestera och göra motstånd mot avhumaniserade ideal och reformer."
(Lauri 2016 sid. 6)

Motståndet i detta citat kan utgöra en grund från vilket det går att undersöka praktiker vilka syftar till att agera motstånd inomorganisatoriskt i den sociala interaktion vilken socialtjänsten utgör. På så vis är uppsatsen att betrakta som en brygga mellan den forskning vilken uppehåller sig vid de organisatoriska aspekterna av motstånd och den forskning vilken lyfter motstånd som ett utanför organisationen stående agerande.

Denna uppsats avser således att undersöka begreppet motstånd genom att betrakta det som ett agerande inom särskilt avgränsade sociala situationer inom den kommunalt organiserade socialtjänsten. För att samla det meningsskapande som ligger till grund för den enskildas agerande utgår uppsatsen från ett induktivt förhållningssätt vilket bygger på en dialog mellan oss som forskare och informanternas egna intentioner och tillskrivande av mening i den sociala

livsvärld vilken utgör deras profession och hur motstånd där kan ageras. På så vis blir uppsatsens ambition att visa en teg av den åkermark som vårt fält utgör – en teg som, i bästa fall, påvisar hur landet ligger.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att avtäcka och undersöka motståndspraktiker inom socialtjänsten samt att beskriva hur dessa ageras av socialsekreterare. Detta genom observationsstudier baserade på deltagande observationer och öppet tematiska intervjuer.

För att undersöka detta syns följande frågeställningar relevanta:

1. Var agerar socialsekreterarna motstånd?
2. Hur agerar socialsekreterarna motstånd?
3. Vilken mening tillskrivs motstånd?

2. TIDIGARE FORSKNING

Ämnet för uppsatsen förfaller angränsa till många generella forskningsområden samtidigt som ämnet är specifikt i sin ansats. Generellt på det sätt att motstånd tillskrivs som en del av ett större forskningsområde, till exempel organisation- och makt forskning. Specifikt på det sätt att motstånds forskning traditionellt syns fokusera på att motstånd är något som riktas från någon utanför mot någon annan, till exempel en myndighet eller grupp. Den tidigare forskningen fokuseras därför kring begreppen motstånd, organisation och makt. De tre delarna har gemensamt att de utgår från motstånd som begrepp men den teoretiska ansatsen är olika beroende på sitt fokus.

2.1 Motstånd och socialt arbete

Det rådande kunskapsläget inom ämnet motstånd är då det kommer till socialt arbete och i en svensk kontext i mycket fokuserat på att analysera maktrelationer. Maktrelationer som tar sin utgångspunkt i rollfördelningen klient – professionell. Vilket bland annat lyfts av Philip Lalander och Dawan Raof (2016) i deras artikel “‘Vi vet vad du behöver’ Konstruktion och motstånd av ‘ensamkommande’ på HVB” som en konstruktion av svenskhet vilken skapas av de professionella och hur de ensamkommande barnen hittar strategier för att göra motstånd mot detta. Även Marcus Herz (2012) lyfter, vad han benämner som aktörernas motstånd, vilket enligt författaren är en inneboende del av den sociala interaktionen mellan till exempel klient och professionell.

Vidare blir den tidigare forskningen bitvis ett uttryck för en aktivistisk och kollektiv analys av motståndspraktiker. Det aktivistiska perspektivet lyfts bland annat av Stellan Vinthagen (2005) i dennes doktorsavhandling “Icke våldsaktion – en social praktik av motstånd och konstruktion”. Denna avhandling betonar dels den kollektiva aspekten av motstånd och dels den politiska. Helt enkelt, att individer utifrån sluter sig samman mot en definierad aktör, i uppsatsens fall till exempel socialtjänsten, för att göra motstånd mot denna.

Anna Johansson har tillsammans med Vinthagen (2016) i deras artikel “Dimension of Everyday Resistance: an Analytical Framework” påtalat behovet av ett ramverk vilket utvecklar sociologen James C. Scotts (1990) tankar om

vardagligt motstånd (vilka kommer att utvecklas i teorikapitlet) och knyter an det till en, enligt författarna, mer strukturerad förståelse av begreppet. Författarna föreslår en förståelse, som i linje med Scott (a.a), tar fasta på både det relationella aspekterna likväl som de rumsliga och spatiala. Deras förståelse utgår även från att dessa aspekter studeras intersektionellt utifrån fyra fastslagna punkter:

- “(1) Everyday resistance is a practice (not a certain consciousness, intent or outcome);
 - (2) it is historically entangled with (everyday) power (not separated, dichotomous or independent);
 - (3) Everyday resistance needs to be understood as intersectional with the powers that it engages with (not one single power relation); and
 - (4) it is heterogeneous and contingent due to changing contexts and situations (not a universal strategy or coherent form of action)”
- (Johansson, Vinthagen 2016 sid. 418).

Motstånd kan alltså enligt författarna ses som en kontextberoende praktik i motsats till ett tillstånd, intention eller särskilt resultat. Vidare hävdar Johansson och Vinthagen (2016) att motstånd bör förstås utifrån ett agerande med historiska rötter utan särskilda intentioner snarare än ett intentionellt varande fokuserat på ett särskilt resultat.

Motstånd kan även i den tidigare forskningen sägas vara beroende av en socialt avgränsad kontext. En kontext inom vilket motstånd verkar. I uppsatsen kan det till exempel vara att se ett socialkontor som en avgränsad kontext och ett annat socialkontor som en annan. Beroendet av kontext lyfts av Johansson och Vinthagen (2016) i deras artikel, exempelvis i deras betoning av den historiska aspekten av motstånd. Även Anders Persson (1995) lyfter i artikeln “Maktutövning och bedrägeri som socialt motstånd” tankar om kontextens betydelse för motstånd men då som en positionering.

”... makten är aktiv i det att den vill åstadkomma någonting, medan motståndet är reaktivt därför att det hela tiden agerar på basis av det som makten åstadkommer, försöker och vill åstadkomma. Där makt finns, finns förvisso motstånd, men makten förefaller finnas ett ögonblick före motståndet.” (Persson 1995 sid. 217)

Citatet påtalar den positionering som makten har i förhållande till motståndet. Helt enkelt, för att motståndet ska finnas måste makten vara där före. Perssons (1995) artikel lyfter på så vis även att det i motstånd finns ett inneboende aktörskap vilket kan agera mot maktens positionering. Ett aktörskap som även framkommer i Vinthagens (2005) avhandling och i Johanssons och Vinthagens (2016) artikel.

Sammanfattningsvis går det att hävda att den tidigare forskningen kring motstånd generellt utgår från motstånd som kollektivt och baserat på ett aktörskap vilket förhåller sig reaktionärt, intersektionellt och politiskt. Det sociala arbetet kan ses som beroende av relationella aspekter och sociala konstruktioner vilka genom sociala interaktioner är bundna till att innehålla en viss del av motstånd. I detta finns det möjlighet att studera många olika aspekter, en av dessa är organisation och motstånd vilket kommer att presenteras närmare i nästa kapitel.

2.2 Organisation och motstånd

I inledningen till uppsatsen påtalades den förändring som Lauri (2016) menar har skett i det organiserade sociala arbetet. Genom att titta på styrningen av det sociala arbetet genom filosofen Michael Foucaults (2003) begrepp *governmentality* beskriver Lauri (a.a) i sin avhandling att olika tekniker har implementerats i den offentliga sektorns styrning. *Governmentality* ska förstås innefatta olika praktiker vilka används av makten för att på olika sätt internalisera disciplineringen av medborgare och kontrollera dessa. Disciplinering, självständighet och managementstyrning nämns som tekniker vilka kan ses ha förändrat på vilket sätt styrningen påverkar de anställda och hur de mot bakgrund av detta gör motstånd.

I den skiftning, vilken Lauri (2016) påpekar, av det sociala arbetets styrning och praktik (liksom i den övriga offentliga sektorn, samt samhället i stort) går det, enligt författaren, att finna uttryck för den ekonomisering och individualisering som präglar det sociala arbetet av idag. Lauri (a.a) beskriver även i sin avhandling att det går att se en skiftning från ett traditionellt ideal bestående av Sverige som en välfärdsstat till det rådande idealet bestående av nyliberal utformning. En skiftning, vilket författaren hävdar, är baserat på att skapa frihet från familjer och marknader genom staten, till att individer istället är befriade från staten, genom marknadsmekanismer och individuella val. Denna ekonomisering menar Lauri (a.a) konkret kan ses påverka relationen mellan till exempel stat- medborgare eller klient- socialsekreterare och påvisar ett instrumentellt styre av till exempel det offentliga sociala arbetet. Det är även motståndet, eller strategier för att agera inom denna organisatoriska verklighet, vilken Lauri (a.a) benämner som nyliberal, som författarens avhandling fokuserar på. Organisationen av det sociala arbetet menar Lauri (a.a) påverkar även förmågan till motstånd.

”As I interpret it, the social work regime of today works to produce a subject who rigidly follow the rules with blind faith as opposed to employing a more autonomous and creative approach, which would allow for flexibility and critical discussion.” (Lauri 2016 sid. 235)

I citatet påtalar Lauri (2016) hur dagens organiserade sociala arbete producerar subjekt, eller socialsekreterare om man så vill, vilka strikt följer regler utan ett eget reflexivt förhållningssätt till dessa. Den organisatoriska förändring av den offentliga sektorn påtalas av ett flertal forskare och likt Lauri (a.a) återknyter många till den ekonomisering som skedde i samband med införandet av New Public Management (NPM). I sin artikel “The New Public Management of the 80s: variations of a Theme” undersöker Christopher Hood (1995) mer närgånget denna organisatoriska förändring vilken bland annat Lauri (a.a) mer utvecklat studerar effekterna utav i en svensk kontext inom socialtjänsten. Även Hall (2012) lyfter dessa förändringar baserat på management men då ur kontexten offentliga förvaltningar. Det finns i förståelsen av de organisatoriska landskapet inom vilket det sociala arbetet verkar en vidare forskning kring den professionellas autonomi som kan synas relevant att kortfattat nämna i detta sammanhang. Mirko Noordengraaf (2016) tar i sin artikel “Reconfiguring Professional Work: Changing Forms of Professionalism in Public Service” upp aspekter kring den förändrade organisationen och hur den kan ses utifrån yrkes- kontra organisationsprofessionalitet. Glidningen som författaren påtalar har skett med, bland annat, införandet av NPM är det mot en organisationsprofessionalitet.

Denna skiftning innebär även en förflyttning av makten, vilken även Hood (a.a) påtalar, till andra professioner än kärnverksamheten. Till exempel från socialsekreteraren till ekonomen och det är även den påverkan på den enskilda socialsekreteraren ur ett organisatoriskt perspektiv som Lauri (a.a) studerar.

Sammanfattningsvis kan det lyftas att organisationsforskningen i stort belyser organisatoriska förändringar. Förändringar innehållande bland annat ekonomisering, tekniker för organisatoriska förändringar samt de faktiska förflyttningarna av professionellas maktposition inom organisationer och hur detta påverkar arbetet och upplevelsen av motstånd från och mot organisationen i utförandet av detta.

2.3 Makt och motstånd

Makt och motstånd blir i den tidigare forskningen, till exempel Lauri (2016), beroende av en förståelse av begreppet governmentality. Detta begrepp, skapat av Foucault (2003), kan ses beskriva en maktfördelning och praktiker för denna. Denna internaliserade form av maktutövningen, vilken utgår från att de underordnade disciplinerar sig själva till att agera utefter makten, diskuteras bland annat av Bronwyn Davies och Peter Banel (2010) i deras artikel "Governmentality and Academic Work Shaping the Hearts and Minds of Academic Workers". Utifrån sin kontext i den akademiska världen argumenterar författarna för att den nyliberala styrningen har påverkat viljan och förmågan till kritik mot det system som man verkar inom vilket i sin förlängning påverkar förmågan till att agera motstånd.

Carl Death (2010) argumenterar i sin artikel "Counter-conducts: A Foucauldian Analytics of Protest" för att Foucault är underskattad som teoretiker då det kommer till att studera motstånd. Författaren hävdar att forskningen ofta utgår från Foucaults tankar kring disciplinering och styrning, till exempel i form av det nämnda begreppet governmentality. Författaren väljer utifrån detta att betrakta motstånd som ett misslyckande av maktutövning. Dock hävdar Death (a.a) att det går att förstå motstånd utifrån att fokusera på Foucaults begrepp counter-conducts; praktiker av motstånd mot den institutionaliserade makten. Dessa praktiker ska ses som ett motstånd mot maktutövning baserat på ett ifrågasättande av maktens legitimitet. Detta baserar Foucault, enligt Death (a.a), på genealogisk forskning vilken gör gällande att makten tillfälligt har och kan sättas ur bruk vilket gör att motstånd har kunnat ageras och kan ageras för att påverka makten. Helt enkelt, det uppstår situationer då makten är försvagad och motstånd kan göras mot den vilket påverkar makten till motståndets favör.

Makt och motstånd kan ses som ett komplext sammansatt fält innefattat forskning som belyser olika aspekter av makten; i detta kapitel fokuserat på olika begrepp, till exempel governmentality. I kapitlet har även makt framkommit som något som ageras och likaså hur motstånd kan ageras mot makt. Förståelsen av dels den internaliserade disciplineringen samt hur motstånd kan ses ageras mot denna och dels innebörden av governmentality som viktig för styrning av till exempel organisationer och myndigheter syns av vikt att lyfta fram.

2.4 Uppsatsens bidrag till tidigare forskning

Den tidigare forskningen kan sägas vara fokuserad kring studier dels av motstånd som ett generellt ämne och dels av mer specifika inriktningar av motstånd. Dessa inriktningar är främst organisatoriska och relaterade till makt. Motstånd syns i den

tidigare forskningen antingen vara centrerad kring de organisatoriska aspekterna av socialt arbete och hur dessa påverkar medarbetare och klienter. Eller centrerade kring ett perspektiv vilket utgår från motstånd som en politisk handling. Detta motstånd riktas mot något, till exempel socialtjänsten, från aktörer vilka är utanför denna. I båda dessa fall används makt för att förstå hur motstånd uppkommer.

Den sociala interaktionen inom socialtjänsten mellan de anställda socialsekreterarna som utgångspunkt för studier av motstånd är dock mer frånvarande i den tidigare forskningen. Därför ämnar uppsatsen att utveckla denna form av motståndstudie genom att fokusera på den sociala interaktionen inom socialtjänsten, mellan de anställda socialsekreterarna. Utifrån att se hur motstånd skapas och ageras inomorganisatoriskt.

3. TEORI

Den teoretiska ramen för denna uppsats är bestående utav tre delar: maktrelationer, det dramaturgiska perspektivet samt hidden och public transcripts. Den första delen, maktrelationer, ska i denna uppsats förstås utifrån Foucaults (2003) tankar kring makt såsom de presenteras i "Övervakning och straff". Den andra delen, det dramaturgiska perspektivet, är baserat på Erving Goffmans (2014) teori kring symbolisk interaktionism, såsom den presenteras i "Jaget och Maskerna - en studie i vardagslivets dramatik". Dessa båda teorier är en grund och en förutsättning för att bättre förstå uppsatsens tredje teoretiska del baserad på Scotts (1990) teori om hidden och public transcripts, vilken är uppsatsens huvudsakliga teoretiska ramverk.

3.1 Maktrelationer

Foucault (2003) presenterar sina tankar kring makt och disciplin i sin bok "Övervakning och straff". I denna genomgång av makt och disciplin genom olika tidsepoker framkommer många skiftningar och förfiningar av maktens förmåga att disciplinera och hur makten applicera dessa disciplineringspraktiker. Foucault (a.a) hävdar att det finns en brytpunkt i den moderna staten:

“Maktens princip vilar mindre i en person än i en genomtänkt fördelning av kropparna, ytorna, ljuset, blickarna; den vilar i en apparat vars inre mekanismer producerar de förhållande i vilket individen är infattade.”
(Foucault 2003 sid. 203)

Denna skiftning av maktens disciplinering till mekanismer påverkar maktens sätt att disciplinera i den moderna staten och är grundläggande för att förstå olika maktrelationer. Foucault (2003) använder exemplet panoptikon för att exemplifiera detta. Panoptikon är en cirkulär byggnad med ett centrerat vaktorn. Från vaktornet kan en vakt övervaka den cirkulära byggnadens samtliga celler och dess invånare, i alla fall finns föreställningen hos cellernas invånare att de konstant är övervakade. Vilket påverkar dessa individer till en självdisciplinering. Det beskrivna panoptikon blir sinnebilden för den skiftning av teknik som disciplineringen har genomgått hävdar Foucault (a.a). Än mer ska Panopticon kanske ses som, vad Foucault själv kallar;

”... det arkitektoniska uttrycket för denna samordning av mekanismer.”(Foucault 2003 sid. 201)

Mekanismer som innefattar en uppdelning mellan det normala och det onormala och tillhörande tekniker för att kontrollera och möjligen korrigera det onormala. I denna uppsats blir kontrollen av det onormala intressant för att exempelvis förstå varför någon agerar motstånd mot den överenskomna sociala interaktionen på en arbetsplats och dess scen. Exempel på detta kan vara en socialsekreterare vilken säger nej till att genomföra ett beslut, som chefen fattar, gentemot sin klient.

Maktrelationen mellan de överordnade och de underordnade bör i denna uppsats förstås som komplex och dialektal. Komplex då det innefattar olika personers och gruppers agerande samt var detta agerande utförs. Dialektal då de båda positioneringarna överordnade och underordnade befinner sig i ständig dialog och förhandling. Till exempel är socialtjänstens chef beroende av att socialsekreteraren utför de beslut som fattas och socialsekreteraren är beroende av chefens mandat för att kunna verka i sin profession. Detta beroende mellan de olika maktpositionerna över- och underordnad är alltså präglad av ett beroende och ett ständigt förhandlande.

Avslutningsvis, i förhållande till maktrelationer, bör det förtydligas att makt utifrån Foucault (2003) även är beroende av vad denna benämner “blicken”. Denna blick riktad från makten mot de som ska kontrolleras belyser eller synliggör det som makten önskar kontrollera och blir på så vis ett tydligt verktyg för maktutövning. Författaren påvisar blicken som verktyg för de överordnade att använda makt gentemot de underordnade, inte minst i det nämnda panoptikon. Det som makten ser kan alltså makten kontrollera. I sin beskrivning påvisar dock Foucault (a.a) hur makten har blivit, om man så vill, mer abstrakt till sin karaktär och utvecklats från kroppslig kontroll till mer raffinerad. I förlängningen innebär det en inneboende internaliserad disciplinering och andra metoder för maktutövning, vilka söker sig bort från det kroppsliga. Metoder som till exempel kan beskrivas med Foucaults (a.a) begrepp governmentality, vilket belyser maktens internaliserade styre över invånarna genom sin organisation. Detta kan exemplifieras med vetskapen om att en socialsekreterare utför sitt arbete så som organisationen vill att det ska utföras trots att chefen inte är med vare sig på kontoret eller i klientmötet. Blickens riktning begränsar dock även makten. Bortom blickens synfält blottläggs en annan värld, en värld bortom den totala institutionen, vilken kan exemplifieras av Foucaults (a.a) panoptikon eller den disciplinering som organisatoriskt och socialt kan existera på ett socialkontor. Avsaknaden av maktens blick påverkar maktens kontroll på så vis att den begränsas och helt ur dess synfält existerar inte längre dess kontroll.

3.2 Det dramaturgiska perspektivet

Genom att använda Goffmans (2014) teoretiska ramverk om vardagslivets dramaturgi kan individers framställande förstås som roller, vilka är beroende av den sociala inramningen, med dess plats(scen) och publik. Helt enkelt på vilket sätt en individ agerar i olika sociala interaktioner. Goffman (a.a) skriver i sin bok “Jaget och Maskerna- En studie i vardagslivets dramatik” om hur individer, genom bland annat roller och fasader, framställer sig och andra genom att agera på olika vis. Individers så kallade rollframställning liknar författaren vid teaterföreställningar vilket kan förstås som att individer framställer rollprestationer som ageras på olika scener. Detta bland annat för att kontrollera

uppfattningen som den andra bildar sig av den egna personen, även kallat intrycksstyrning. Med andra ord, intrycksstyrning skyddar individer från snedsteg i framträdandet, vilket även innebär att en individs disciplinering gentemot rollen, scenen och dess publik kan ses ta plats. Kopplat till uppsatsen kan till exempel de undersökta socialsekreterarna genom olika roller framställa sig själva utifrån de förväntningar som individen själv tillskriver att andra har av personen. Vidare kan rollframställningen ses skifta beroende på vilken av scenerna, vilka till exempel socialkontoren kan utgöra, som individen befinner sig på.

Goffman (2014) använder sig av begreppen bakre- och främre region för att beskriva hur individer framställer sig själva på olika sätt beroende på scen och publik och därmed blir framställande av jaget beroende av den rumsliga indelningen. I socialsekreterarnas fall kan det handla om skiftningar i framställningen av jaget beroende på om man till exempel är på det egna kontoret, vilket kan betecknas som bakre region, eller tillsammans med kollegor och chefer på ett möte, vilket kan beteckna framställande i den främre regionen. Goffmans (a.a) analys av mikrointeraktioner kan ses som en grundforskning i att förstå den sociala interaktionens små yttringar och uttryck.

3.3 Dolda och publika manus

Med förståelse kring Foucaults (2003) maktbegrepp och Goffmans (2014) dramaturgiska perspektiv går det enklare att se Scotts (1990) teori om hidden och public transcripts än mer fördjupat. Scott (a.a) argumenterar för en uppdelning mellan public och hidden transcripts som ett sätt att förstå vardagslivets motståndshandlingar (everyday forms of resistance). Detta förutsätter dels en maktfördelning mellan de under- och överordnade och dels en mötesplats för de båda grupperna att mötas. Scott (a.a) beskriver själv, i en målande bild, att mötet mellan människorna och deras agerande i sina respektive hidden transcripts kan ses som en frontlinje vid vilken de möts och förhandlar kring gränsdragningen av det publica transcripts.

Scotts (1990) begrepp hidden och public transcripts förekommer endast i begränsad form översatta till svenska. I likhet med Lalander och Raouf (2016) i deras artikel ”Vi vet vad du behöver”- konstruktion och motstånd av “ensamkommande” på HVB.” kommer hädanefter begreppen dolda manus respektive publika manus att användas för att beskriva Scotts (a.a) begrepp hidden transcripts och public transcripts. I likhet med Lalander och Raouf (a.a) syns det för författarna rimligt att begreppet manus används då det tar fasta på det dramaturgiska arvet från Goffman (a.a), vilket Scott (a.a) explicit bygger sin teori på, samt den symboliska interaktionismen i stort.

Scotts (1990) användning av publika- och dolda manus överensstämmer till viss del med Goffmans (2014) begrepp främre- och bakre region. Regioner vilka i Scotts (a.a) fall befolkas av både över- och underordnade. Det bör förtydligas att både det publika och dolda manus ska förstås som förekommande i plural. Olika publika- och dolda manus existerar, alla gällande inom specifika avgränsade sociala situationer. I det publika manus möts de båda i den främre regionen och i den bakre uttrycker de båda grupperna sina respektive dolda manus. I de dolda manus finner Scott (a.a) de uttryck för motstånd som han själv har studerat, inte minst bland de sydostasiatiska bönder som han forskat kring. Bortom denna etnografiska studie påvisar Scott (a.a) applicerbarheten av de dolda och publika manus i sin bok “Domination and the Arts of Resistance:

Hidden Transcripts” genom att föra en argumentation vilken påvisar teorins mångfasetterade användningsområde. De dolda manus och de motstånd som författaren uppmärksammade hos de bönder vilka han studerar blir till en teori vilken applicerar på många olika former av motstånd (och dess praktiker) hos olika underordnade grupper; från U.S.A:s slavar, via kolonialtidens Indien och vidare till mer samtida underordnade grupper. De dolda manus kan i Scotts (a.a) teori fungera som en karta vilken erbjuder möjligheter att studera vardagslivets motstånd och dess praktiker. Dessa praktiker kan ses i form av till exempel gester och tal vilka förekommer i de dolda manus och som, i de flesta fall, är exkluderade i de publika manus. Scott (a.a) menar att makten är anledning till exkluderingen av vissa grupper och att det därmed är maktens dominans som skapar de dolda manus. Kopplingen till det som undersöks i uppsatsen kan ses finnas i det agerande som socialsekreterarna visar upp beroende på vilken plats de befinner sig på. Det kan till exempel handla om olikheten i språk och gester beroende på om man befinner sig på sitt kontor eller på ett personalmöte. Kontoret kan till exempel ses som en plats där dolda manus kan uttryckas fritt medan personalmötet kan ses som en plats eller scen för det publika manuset.

Dessa praktiker av motstånd blir i Scotts (1990) begreppsliga klädnad beroende av den konstruktion av makt som tidigare har nämnts och som kan kännetecknas av en skenbart tydlig gränsdragning mellan de båda grupperna underordnade och överordnade. Skenbart, på det viset att i det publika manuset spelar båda grupperna ut det sagda manuset. Ett manus vilket, även om det är bestämt och kontrollerat av de i en överordnad position, förutsätter att de båda grupperna förhåller sig till de, för att låna en term från Goffman (2014), roller som det publika manus kräver. Det betyder att både de underordnade och de överordnade agerar det publika manuset öppet och inför varandra och att de båda grupperna på sina egna arenor, bortom den av Foucault (2003) tidigare nämnda blicken, kan agera sina dolda manus. De dolda manusens praktik hos de underordnade kan ses som ett kollektivt skapade manus vilket både kan läsas och ageras kollektivt men även individuellt. Detta kan exemplifieras av en kollegial situation där en socialsekreterare testar sina argument för en viss insats hos sin kollega innan denna föreslår det för sin chef. Om kollegan inte är närvarande får socialsekreteraren istället utgå från det dolda manus som redan existerar.

Det dolda manusets överförbarhet mellan olika personer tydliggörs inte bara i de faktiska agerandet på den egna arenan utan kan även spelas upp inför de överordnade i det publika manuset. Detta agerande av det dolda manuset riskerar då att en reva uppstår i det publika manuset vilken tydliggör det dolda manusets motstånd och positionering samt ifrågasätter det publika manusets legitimitet. Exempel på sådant agerande kan till exempel vara, vilket Scott (1990) har intresserat sig för hos de sydostasiatiska bönder som han har studerat, strejk, tystnad eller att gå till verbalt angrepp mot de överordnade vilka representerar de publika manusen. Helt enkelt, att bryta det överenskomna och det accepterade agerandet.

De överordnade agerar även de, enligt Scott (1990), i enlighet med det (överenskomna) publika manus. I sin bok återger Scott bland annat denna bild, hämtad från George Orwell för att tydliggöra hur det förutsätts att även de överordnade agerar i enlighet med det publika manus:

”And suddenly I realized that I should have to shoot the elephant after all. The people expected it of me and I had got to do it; I could feel their two thousand wills pressing me forward, irresistibly... To come all that way, rifle in hand, with two thousand people marching at my heels, and then to trail feebly away, having done nothing -no, that was impossible. The crowd would laugh at me. And my whole life, every white man's life in the East, was one long struggle not to be laughed at.” (Scott 1990 sid. 10-11)

Scott (1990) förklarar med denna bild hur den komplexa interaktionen och förutsättningen av ett deltagande från både de underordnade och de överordnade i en avgränsad social situation krävs i det publika manus. Dock, vilket Scott (a.a) påtalar, finns i brytningen med det publika manus för de överordnade endast risken att bli gjord till åtlöje (*ridicule*). Detta då det publika manus är, vilket tidigare nämnts, skapat av den överordnade och därmed kan fallhöjden för dessa ses vara kortare vid ett felagerande i de publika manusen. Detta till skillnad från de underordnade vilka ständigt riskerar ett längre fall genom olika former av disciplinering vid ett felagerande i de publika manusen.

I den maktrelation som finns mellan de underordnade och de överordnade framträder de underordnades konformativitet till det publika manuset. Denna synliggörs, vilket redan nämnts, i skydd av den egna arenan. En arena skild från de överordnade och de publika manusen i form av till exempel, rum och plats. Scott (1990) själv väljer att lyfta fram slavkvarteren i det segregerade slavsamhället i U.S.A som ett typexempel för en sådan arena. Denna arena kan överföras till andra kontexter beroende på den avgränsade sociala situationen vilket kan ses som det publika manusets avgränsning. I vårt fall kan dessa arenor inom vilka de dolda manuset formas och ageras exemplifieras av till exempel det egna kontoret, lunchrummet etcetera – allt avhängigt den innebörd som den enskilde själv och/eller kollektivet ger den specifika platsen. Motstånd (och det vardagliga motståndet) kan på så vis ses som spatialt och beroende av den rumsliga indelningen, vilken även Foucault (2003) lyfter i sitt maktbegrepp. Genom att till exempel påtala den påverkan vilket byggnadens arkitektoniska utformning har på kontroll, disciplinering (även internaliserad disciplinering) samt motstånd. Det finns dock, enligt Scott (a.a) ingen skiljelinje i motståndets faktiska existerande mellan det dolda och publika manusen. Även om motstånd formas och ageras i skydd av avsaknaden av maktens kontroll på den egna arenan och genom de dolda manusen så är det, enligt Scott (a.a), inte mer autentiskt än det som en individ (eller en grupp) ger uttryck för i det publika manuset. Båda delarna av manusen är lika sanna och beroende av varandra för att formuleras och ageras.

Det blir i det dolda manuset en fråga om att skapa, överföra och agera ett vardagligt motstånd genom det som Scott (1990) benämner infrapolitics. Infrapolitics kan förstås som ageranden vilka de underordnade skapar och agerar och som inte ska synas i det publika manuset. Agerandet av infrapolitics uttrycker alltså motstånd och förstås i Scotts (a.a) teori som politiska handlingar - agerade genom språk och kropp. Ett tydligt exempel på denna kedja av skapande, överförande och agerande kan ses i kulturella uttryck av till exempel sagor och myter. Dessa uttryck av motstånd i de dolda manusen kan även ageras i de publika manusen utan att riskera den reva som tidigare har lyfts, och som innebär risk för reprimander från de överordnade:

“The use of euphemism as disguise is most striking in the pattern of folktales and folk culture generally among powerless groups... here it is sufficient to note that euphemisms continually test the linguistic boundary of what is permissible and that often they depend for their intended effect on their being understood by powerholders.” (Scott 1990 sid. 153)

Dessa eufemismer fungerar alltså som en förklädnad för de dolda manusen i de publika manusen. Dock, vilket Scott (1990) lyfter i samma resonemang, kan gränsen för när det förklädda manuset bryter illusionen av att kunna passera som publikt få förödande konsekvenser för de underordnade. Detta exemplifierar Scott (a.a) bland annat genom de spirituelle hymner som slavar i U.S.A gav uttryck för under inbördeskriget när han beskriver att slavar blev arresterade eftersom de sjöng psalmer som inte ansågs passande i det publika manuset.

3.4 Applicering av teorin

I appliceringen av teorin kommer Scotts (1990) teoretiska ramverk kring publika och dolda manus att vara vägledande för att förstå de uttryck av motstånd som uppsatsens har för avsikt att studera. Goffmans (2014) dramaturgiska perspektiv kommer parallellt att användas för att om möjligt bättre förstå den sociala interaktion och de praktiker vilka används för att uttrycka motstånd. Detta med särskilt fokus kring begreppet scen och dess påverkan på de dolda och publika manusen samt den avgränsade sociala interaktion inom vilka dessa ageras.

4. METOD

Föreliggande metodkapitel består utav fyra delar. Dessa delar presenterar och diskuterar; den metodologiska ansatsen, urval, insamling av empiri, bearbetning, forskarroll och etik. Forskningsplanen för denna uppsats har varit tredelad och bestått utav:

1. Öppet tematiska intervjuer.
2. Deltagande observation.
3. Avslutande öppet tematiska intervjuer.

4.1 Metodologisk ansats

Uppsatsens forskningsplan är utformad för att vara öppen under forskningsprocessen. Detta för att möjliggöra ett dialektalt förhållande mellan oss som forskare och informanterna. Helt enkelt, har vi som forskare en ambition att uppsatsens riktning genereras i mötet med informanterna. Det dialektala förhållningssättet utgår från förståelsen att det (inte minst i deltagande observationer) pågår en social process, i vilken både forskaren och informanten är delaktiga. Denna sociala process gör att insamlandet av empirin förhåller sig öppnen till det meningsskapande vilket informanterna gav uttryck för. Meningsskapandets vikt, vilket bland annat lyfts av Patrik Asperts (2011) i dennes bok “Etnografiska metoder”, kan bland annat ses i förhållandet mellan forskare och informant: men kanske än mer i det förhållningssätt vilket forskaren anlägger gentemot den egna forskning. Även Mats Alvesson (2011) diskuterar hur det förhållningssätt som forskaren har påverkar vilket ontologiskt värde som metoder ges. I sin bok, “Intervjuer - genomföranden, tolkning och reflexivitet” diskuterar Alvesson (a.a) bland annat, vad han benämner, lokalism. Vilket är en syn på

intervjusituationen som beroende och underställd den sociala interaktionen inom vilken intervjuobjektet ger en situationsanpassat redogörelse. Att på detta vis påtala intervjusituationens empiriska status påverkar själva intervjusituationen och i vårt fall hur intervjusituationen strukturerades, med en intervjuare och en observatör. På så vis är vår förhoppning att intervjusituationerna dels, i linje med lokalismen, upprätthåller stringensen i den sociala interaktionen och dels söker att finna relevans och applicerbarhet i intervjupersonens svar. Vidare skapar lokalismen en förutsättning för det begränsade urvalet att ses som tillräckligt då den empiriska grunden stärks, dels av att alla situationer kan tas med i det empiriska underlaget samt dels att det begränsade urvalet vinner legitimitet genom det vilket det beskriver.

Det dialektala förhållningssättet blir återkommande genom hela arbetet med uppsatsen från; de inledande intervjuernas teman via de deltagande observationernas fokus och de avslutande intervjuernas bekräftande av informanternas meningsskapande. Dock bör det lyftas att den blick med vilken forskaren möter informanterna är präglad av en förförståelse av fältet. I uppsatsens fall dels som socionomstudenter och dels som verksamma inom socialt arbete om än i andra kommuner. Även då det kommer till den teoretiska ansatsen finns det anledning att vara transparent kring det sätt på vilket författarna har mött informanterna och fältet och att det har inspirerats av Scotts (1990) dolda och publika manus, Goffmans (2014) dramaturgiska perspektiv samt Foucaults (2003) maktanalys. I Goffmansk tradition kan det även vara lämpligt att se på konflikten mellan praktiken och den diskursiva meningen. Helt enkelt, handen gör en sak medan munnen säger en annan. Vikt läggs vid att förstå meningsskapandet så som det diskursivt uttrycks av informanterna samtidigt som praktiken, eller det faktiska görandet får komma till tals även i de fall då de uttrycker olika saker.

4.2 Urval

I diskussionen om urval framstod socialsekreterare vilka arbetar inom socialtjänsten som den grupp vilken var lämpligast att undersöka för att uppfylla uppsatsen syfte och frågeställningar. Detta för att det finns en tydlig förankring till det sociala arbetet samt att det går att se att socialsekreterare inom socialtjänsten är en grupp inom socionomprofessionen som kan ses vara påverkade av den förändring av styrning som diskuteras i inledningen av uppsatsen, inte minst med utgångspunkt från Lauris (2016) doktorsavhandling. Urvalet kan därmed ses vara målstyrt utifrån en förförståelse av fältet samt att informanterna är anställda inom organisationer vilka är kopplade till det syfte vilket är relevant för uppsatsen (Bryman 2011).

Efter diskussion framkom ambitionen att få följa två olika socialsekreterare. Detta för att kunna få ett bredare material vilket skulle kunna påvisa likheter och olikheter i informanternas uttryck av motstånd samtidigt som det skapar förutsättning genom sin avgränsning att få en djupare förståelse för de båda informanternas meningsspandeprocess. Att använda sig av ett begränsat antal informanter, hävdar Flyvbjerg (2009) i sin artikel "Samfundsvidenskab som virker", kan vara väl lämpat för att dels framhäva de små ting och dels för att det i det begränsade urvalet kan finnas lika stor relevans som i det stora. Flyvbjerg (2003) själv uttrycker det i en artikel på detta vis:

“Prediktiva teorier och universaler kan man inte finna vid studiet av mänskliga förhållanden. Konkret, kontextberoende kunskap är därför mer värdefull än det fåfänga sökandet efter prediktiva teorier och universaler.” (Flyvbjerg 2003 sid. 189)

Urvalet genererades, med detta i åtanke, utifrån att informanterna skulle ha socionomexamen, vara anställda inom den kommunala socialtjänsten samt att de skulle tillhöra organisatoriskt skilda delar.

Ett informationsbrev skrevs vilket de tilltänkta informanterna skulle få ta del av. I informationsbrevet stod beskrivet vad som avsågs att undersökas. Vidare genererades kontaktuppgifter från studiekamrater och andra kontakter vilka hade ingångar till det fält vilket uppsatsen hade för avsikt att undersöka. Det går att se det som att trådar slängdes ut med ett brett anslag, där informanterna skulle bestämmas utifrån vart tillträde skulle ges. Genom en av kontakterna erhöles kontaktuppgifter till en enhetschef. Enhetschefen visade tidigt ett stort intresse för det som avsågs undersökas och sa att det skulle tas upp på nästa APT möte, vilket var planerat två dagar efter att kontakt tagits. Några dagar senare hörde enhetschefen av sig och sa att två anställda sagt att de var intresserade av att ställa upp på intervjuer och observationer. Enhetschefen tillhandahöll namn och telefonnummer till informanterna samt information om att den ena arbetar inom Individ- och familjeomsorgen (IOF) och den andra i ett behandlingsteam. Båda informanterna har socionomexamen och de arbetade inom samma kommun men inom två organisatoriskt separerade verksamheter, nämligen myndighet och öppenvård. Efter kontakt med de båda informanterna bestämdes tid och plats och ingången till fältet var klart.

4.3 Insamling av empiri

Nedan följer en genomgång av insamlingen av empiri. Den är uppdelad efter intervju och deltagande observation. Detta för att framhäva de båda metodernas skillnader men även hur de har används som komplement till varandra, vilket bland annat Aspens (2011) lyfter som fördelaktigt för att förtydliga observationernas resultat och den enskildas meningsskapande.

4.3.1 Intervju

Intervjuerna var, vilket inledningsvis har nämnts, uppdelade på två tillfällen. Den första intervjun med vardera informant var strukturerad som en öppen tematisk intervju. Förhoppningen var att skapa det utrymme, vilket möjliggör ett gemensamt dialektalt skapande av intervjuens innehåll. Den tematiska aspekten av intervjuerna är baserade på forskningens syfte. Teman är således framtagna utifrån motståndsbegreppet samt den teoretiska förståelsen av detta som dels beroende av makt och dels som en vardaglig praktik vilken kan ses utifrån publika och dolda manus och bestod utav; bakgrund, motstånd, kropp, språk, publik, dolt och övrigt. Det praktiska förfarandet har föregåtts av framtagandet av, det vilket Aspens (2011) benämner, A-schema. Detta schema är ett strukturerat schema framtaget för tematiskt öppna intervjuer. Strukturen tillåter intervjuaren att röra sig fritt mellan teman samt att anteckna hur intervjupersonen rör sig och själv ger mening åt och mellan de olika teman. Samtidigt är schemat ett stöd för intervjuaren att inte glömma av teman. Detta tematiska schema hade dock endast en vägledande funktion under intervjutillfällena och syftade mer till, för att måla en bild, utgöra de bojar mellan vilket samtalen fritt kunde segla. Den schematiska lätthet vilket A-schemat erbjuder gör att intervjuguiden kan anpassas till den dynamik vilket är

kännetecknande för den sociala interaktion som intervjutillfället utgör. För att förstärka det genomslag vilket den sociala interaktionen (eller om man så vill den sociala praktiken) vilket intervjutillfällena utgör får är intervjuare och informant under det första intervjutillfället observerade av ytterligare en person vilken för fältanteckningar utifrån sitt perspektiv som deltagande observatör. Denna dubbla exponering under intervjusituationen, att intervjun ses både som en situation i vilket ett samtal tar plats men också som en social interaktion stärks i sin riktighet av Alvessons (2011) resonemang i dennes bok "Intervjuer- genomförande, tolkning och reflexivitet". Förhoppningen var att genom detta skapa ett större empiriskt underlag vilken tog in den helhet som intervjutillfällena utgjorde.

Vid det andra intervjutillfället använde vi oss utav ytterligare en öppen tematisk intervju. Denna var utformad utifrån teman vilka genererats vid den första intervjun och under observationerna och skiftade från informant till informant. Detta för att undersöka informanternas meningsskapande och för att förtydliga och korrigera tolkningar gjorda under observationerna. Detta för att kontextualisera och säkerställa den objektivitet som bland annat Bryman (2011) lyfter som viktigt under deltagande observationer.

4.3.2 Deltagande observation

Den deltagande observationen har utförts dels under intervjuerna och dels under en vecka fördelat på de två arbetsplatserna. Under intervjutillfällena har en av författarna hållit i intervjun och den andra observerat vad som händer i interaktionen mellan informant och intervjuare. Den som observerade intervjuerna har fokuserat både på det verbala och kroppsliga som uttrycks. Tonvikt har även lagts på den rumsliga inramningen för intervjuerna samt de spatiala aspekterna. Detta för att, i likhet med Alvessons (2011) och Flyvbjergs (2009) resonemang, kunna få en bredare analys vilken än mer kan fånga det meningsskapande som informanterna ger sitt agerande.

Efter de inledande intervjuerna har deltagande observationer följt informanterna i deras vardagliga arbetsuppgifter. De deltagande observationerna har exempelvis varit i samband med kontorsarbete, personalmöte, ärendehandledning samt under luncher tillsammans med andra anställda på de två arbetsplatserna.

Aspers (2011) beskriver att det finns olika ansatser hur forskare förbereder sig inför att träda in på fältet. Ingången i denna uppsats har varit att träda in på fältet och anpassa agerandet efter de situationer som ges för att försöka följa den ambition om ett induktivt förhållningssätt, vilket har varit uppsatsens utgångspunkt, samt att det ses som det naturliga för situationen. Bryman (2011) skriver även i sin bok "Samhällsvetenskapliga metoder" att den deltagande observationen kan ses förutsätta det beskrivna ingångssättet, bestående av en flexibilitet både till den sociala interaktion som observationen utgör men även den föränderlighet i situationer som kan ta plats. Detta på grund av att observationerna är deltagande och att en interaktion sker på fältet. Med nogsamt påpekades för de anställda (deltagarna), vilka rörde sig på de arbetsplatser vilka vi besökte, vad uppsatsens och observationernas syfte var samt att de fick säga till om det kändes obekvämt eller om det fanns tillfällen när det inte var passande att observationer gjordes. Det allmänna samtalsklimatet på de båda arbetsplatserna framstod också vara sådant att åsikter fritt framfördes.

I samband med de deltagande observationerna har anteckningar förts under de tillfällen där det funnits naturlig möjlighet till detta, till exempel under personalmöten där alla deltagare antecknar. Vid andra situationer, till exempel under observation på informanternas kontor, har anteckningar skrivits ner när det har funnits naturliga pauser till exempel under toalettbesök eller förflyttningar mellan rum etcetera. Anteckningarna som förts under tiden på fältet har sedan utvecklats till sekundära anteckningar direkt efter varje dag på fältet. De sekundära anteckningarna har skrivits på ett närbeläget bageri. Detta för att säkerställa att intryck och upplevelser var så nära inpå det som observerats som möjligt.

Det går sammanfattningsvis att beskriva rollerna under observationstillfället, oavsett om det avser de deltagande observationerna eller intervjusituationerna, som pendlade mellan Brymans (2011) begrepp; deltagare- som- observatör och som observatör- som- deltagare. Detta då observatörsrollen har väglets av ett deltagande med en förståelse från informanterna om att denna roll men även bitvis att rollen kan förändras till intervjuare eller som frågeställare.

4.4 Bearbetning

Bearbetningen har utgått från den insamlade empirin i form av inspelade intervjuer, dess fältanteckningar samt de deltagande observationernas fältanteckning. I likhet med Aspers (2011) utgår denna uppsats från en antagande om totalempiri. Vilken gör att all den insamlade empirin har bearbetats och kombineras i framställningen av resultatet och analysen. Det råa källmaterialet har genomgått en bearbetning bestående av kodning och tematisering innan det analyserats. Även om det bör lyftas att analysen är en pågående process under forskningens gång.

De inspelade intervjuerna har transkriberats och därefter kodats. Kodningen har gjorts manuellt av vardera författare och haft en induktiv ambition och ansats. De transkriberade intervjuerna har lästs flertalet gånger och fritt fått generera sina egna koder. På liknande sätt har skett med fältanteckningarna med den skillnaden att de primära fältanteckningarna i direkt anslutning till de avslutade observationerna har skrivits om till det som kan kallas utvecklade eller sekundära fältanteckningar. Därefter har fältanteckningarna lästs och kodats på samma sätt som intervjumaterialet med en induktiv ansats och ambition. Att säga att kodningen till fullo har varit induktiv är att förgripa sig på den påverkan vilken val av ämne och teori har på oss som forskare. Uppsatsens teoretiska ansats och val av ämnet motstånd har med säkerhet påverkat den induktiva processen till att röra sig mot det deduktiva. Dock bör det påtalas att koderna inte har haft formen av den deduktiva begreppsliga ansatsen. Kodningen har helt enkelt fått ske fritt i förhållande till materialet. (a.a 2011; Bryman 2011)

Efter kodningen slogs koder med liknande innebörder samman, oberoende av om dess ursprung var intervjuer eller fältanteckningar, för att bilda kluster av koder. Dessa kluster organiserades sedan så att den kod med det mest övergripande innehållsmässiga ordvalet sattes som tema för de olika kluster av koder. Dessa teman slogs sedan samman då dess innehåll överlappar varandras för att resultera i fyra teman; Makt, kropp, rum och språk. Utifrån dessa teman har sedan resultat och vidare analys kunnat frambringas.

4.5 Vi som forskare

Vår roll som forskare blir påtaglig då den deltagande observationen samt den interaktion som intervjusituationen utgör tydligt är en del av en social interaktion och kan påverka det resultat som genereras. Vår förförståelse kring fältet kan ses i de erfarenheter som båda forskare har genom att ha arbetat inom den kommunal socialtjänsten i olika positioner, både inom öppenvården och inom myndighetsutövning. Dessa erfarenheter sträcker sig dock endast till att omfatta en annan kommun än den undersökta samt att den undersökta kommunens organisation samt befolkningsstruktur skiljer sig åt från den kommun vilken båda forskare har arbetat inom.

Vår positionering som studenter kan ses påverkar interaktioner mellan oss som forskare ute på fältet och informanterna men då endast i det avseende att informanterna har varit måna om att förklara sin praktiska vardag för att säkerställa vår förståelse av deras arbete. Ambitionen har från vår sida varit att uppvisa en transparens i våra avsikter samt i vår förförståelse och i vår forskningsprocess. Den subjektivitet som kan riktas mot oss i vår roll som forskare kan ses vara en del av den avgränsade sociala interaktion som uppsatsens forskning avser studera och det situationsbestämda meningsskapande som informanterna ger sina uttryck av motstånd genom. Detta i samspel och kommunikation med oss som forskare. Helt enkelt har uppsatsens ambition varit att skapa en relation till fältet och informanterna som utgår från det ömsesidiga och dialektal skapandet av forskningens resultat.

Uppsatsen är skriven av två författare och forskningen är på samma sätt utförd av två personer. Båda har likvärdigt deltagit i insamlandet av empirin, bearbetningen av denna samt i framställandet av uppsatsen.

4.6 Etik

Som tidigare nämnts skickades informationsbrev ut via mail till de som deltog i undersökningen. I brevet beskrev vad som avsågs att undersökas, hur upplägget för forskningen såg ut och vidare utlovades anonymitet och sekretess gentemot deltagarna och arbetsplatserna i stort. Vidare beskrevs att deltagandet var frivilligt och att uppsatsen skulle finnas tillgänglig för de som var intresserade av att läsa den. Vidare beskrevs att i analysen skulle citat och observationer blandas. Detta då uppsatsen är intresserad av hela den sociala situationen, vilket även styrker avpersonifieringen och deltagarnas anonymitet. Vid besöken på de olika arbetsplatserna beskrevs även muntligt vad tanken med uppsatsen var samt att informanterna och övriga deltagarna fick fråga om saker de undrar över. Vidare uppmanades informanter och deltagare att ta kontakt med författarna om något skulle dyka upp under tiden eller därefter. Försäkran gjordes även om att informanterna fått ta del av och läst det informationsbrev vilket skickats till deras chef.

På de båda arbetsplatserna skrevs sekretesspapper under för att försäkra verksamheten om att dess sekretess följdes. Nogsamt har det påpekats att inget intresse för klienter och klientnära arbete finns och därför kommer det inte heller att finnas med i resultat och analys.

Under insamlandet av empirin har även nogsamhet vidtagits genom att deltagarna fått påpeka om de deltagande observationerna på något sätt stör samt att fortlöpande frågor har ställts för att försäkra att observatörerna inte ses som en last

i specifika situationer. Utöver det har ambitionen varit att så följsamt och inkännande som möjligt bemöta varje specifik situation. I övrigt har det etiska förhållningssättet för denna uppsats i alla dess delar styrkts av Vetenskapsrådet (2017) forskningsetiska principer i fråga om samtyckes-, informations-, konfidentialitets-, och nyttjandekrav. Detta både i insamlingen av empirin, förhållandet till fältet samt i framställningen av materialet.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel följer en framställning av det resultat som de olika observationstillfällena samt intervjuerna har givit. Framställningen av resultatet är uppdelat i två delar för att skapa en överblick och ett tydligare narrativ i framställningen. Den första delen utgår från scenen och den andra från agerandet. De olika scenerna ska ses som en skådeplats för agerandet av de dolda och publika manusen och bitvis även förhandlande om det publika manusen. Den andra delen fokuserar på agerandet och påvisar det situationsspecifika handlandet men även det enskilda meningsskapandet hos de som agerar i förhållande till det undersökta begreppet motstånd. Löpande genom texten finns även en interaktion mellan de olika agerande. Det bör även framhävas att de publika och dolda manusen, i enlighet med Scotts (1990) teori, ska ses som mångfaldiga och avser därför aldrig att utesluta något annat manus existens oberoende om det är publikt eller dolt. Det finns otaliga manus som ageras beroende på scen och den där rådande avgränsade sociala interaktionen och maktdelningen. Begreppet publikt och dolt manus ska alltså uppfattas som ett pluralistiskt begrepp. Det är författarnas förhoppning att en helhet skall framträda, vilken innefattar ett interaktionistiskt och relationellt agerande.

5.1 Scenen

Citatet nedan säger något om vikten av scenen och vilken position som Scott (1990) tillskriver den:

”In a curious way something that everyone knows at some level has only a shadowy existence until that moment when it steps boldly onto the stage” (Scott 1990 sid. 215-216).

Först på scenen kan handlanden gå igenom en metamorfos vilken för de ut från den skuggiga tillvaron i de bakre regionerna och till den scen vilken, för att låna ett begrepp av Goffman (2014), är situerad i den främre regionen. Där kan de dolda manusen ageras i det publika manusen och i dess förhandlande. Väl på scen blir agerandet viktigt och manusets publika natur påkallar alla de olika delar av makt, lydnad, interaktion och förhandlande som är kännetecknande för de publika manusen. Scenens betydelse kan påtalas med hjälp av ett uttalande från en av våra informanter:

”Och man behöver hitta fler forum för att jobba med samarbete.”

Ur detta citat går det att förstå strävan att hitta fler forum i vilka personalen på olika sätt kan samarbete som en önskan att hitta fler scener på vilka de dolda och publika manusen kan ageras. Detta kan ses i de olika möten som finns på socialkontoret, till exempel, frukostmöten för dokumentation. Vilket av informanten lyfts som ett sätt att fylla mötet med mening. På ett sådant möte kan

det dolda manuset vara ett och det publika ett. Till exempel kan en person ha för avsikt att påverka det publika manusets hegemoni, vilken gör gällande att dokumentation är viktigt, genom att påtala hur denna brukar dokumentera knapphändigt. I citatet framgår samarbete som viktigt och kan förstås som ett förhandlande om det publika manuset. Dock påtalar även informanten fortsatt i samtalet att den struktur vilken är rådande under många möten och i forum på ett tydligt sätt är kopplat till vad som kan förstås som en maktstruktur, vilken Scott (1990) även lyfter som relevant då det kommer till att förstå vilket manus som kan ageras på en specifik scen.

”Och det är inte tillåtet liksom att prata på alla sätt liksom.”

Språkets betydelse för att kunna agera i det publika manuset framträder här på ett vardagligt sätt. De överordnade, hävdar Scott (1990), styr det publika manuset genom att kontrollera bland annat det språk som får användas vilket informantens användning av orden *tillåtet att prata* påvisar. Likaså påtalar Goffman (2014) språkets betydelse för att göra en övertygande rollpresentation. För att kunna agera i de publika manuset måste helt enkelt språket (och även dess innehåll) anpassas för att passa den specifika situationen och dess, av makten, bestämda manus. Helt enkelt, socialsekreteraren måste anpassa sitt språk efter hur chefen och ledningen vill att språket ska låta och vad det ska innehålla. Vilket i citatet framgår av att informanten uttrycker att det inte är tillåtet att uttrycka sig på alla sätt.

Begreppet scen kan även förstås utifrån det inledande citatets bild av den skugglika tillvaron som existerar innan något ageras publikt. Det existerar men bortom det publika manuset och ageras istället i det som Scott (1990) kallar det dolda manuset. Vilket skapas och ageras i det dolda bortom maktens kontroll. Denna scen kunde ses ett flertal gånger under observationsstudiens gång. Gestaltat genom stängda dörrar eller informella sammanslutningar av folk. En informant beskrev en situation som kan uppstå då man inte vill agera i enlighet med chefens beslut.

”Sen kan man ju gå in här [kontoret] å sen så kan man ju stå här å så säger man till X[kollega]: Det e för jävligt, nu ska vi göra så här å så bla bla bla.”

Det egna kontoret kan alltså förstås som en sådan scen på vilket agerandet utgår från det dolda manuset. Ett dolt manus som innefattar det som informanten i citatet benämner *bla bla bla*. Helt enkelt en språklig praktik vilken ger uttryck för att informanten inte håller med om det som i citatet ska göras och vilket denna för vidare till sin kollega X. I sin förlängning, vilket även Scott (1990) lyfter, kan de dolda manuset skapas eller överföras mellan olika aktörer i det dolda. Denna dolda scen kan även ses som betingad av Goffmans (2014) begrepp bakre region och blir i de båda fallen en scen på vilket det som ageras inte är tänkt att framföras publikt eller som en del av det publika manuset. Motståndets grogrund finns dock, hävdar Scott (a.a), i skapandet av ett dolt manus vilket står i kontrast till maktens publika manus. När det dolda manuset har agerats på kontoret kan man gå ut och agerar det publika manuset vilket informanten ger uttryck för i citatets förlängning:

”Å så gör man det.”

Citatet påtalar ett agerande, eller något som görs, utanför den scen vilket kontoret utgör.

5.1.1 Mötet

I ett rum, vilket tidigare beskrivits som ett rum där behandlarna vanligtvis ska mötet äga rum. Rummet är möblerat med bekväma grå fåtöljer som är placerade i en ring runt ett runt bord vilket gör att alla deltagare i rummet kan se varandra. Rummets möblemang kan ses vara en rumslik del av den sociala kontrollen kompletterat av den del som blicken utgör under mötet. Detta då fåtöljernas cirkulära positionering gör att samtliga deltagare ser allt som alla gör vilket leder till en än starkare internaliserad disciplinering för att låna ett begrepp av Foucault (2003). Denna sociala kontroll påtalar även Scott (1990) att de överordnade ständigt eftersträvar i det publika manuset. Deltagarna i rummet är fyra socialarbetare och deras chef.

Mötet börjar på utsatt tid när den sista av deltagarna anländer till rummet. Chefen sitter med en pärm i sin hand och börjar prata om vad mötet ska handla om för dagen. Vår informant beskriver i en av intervjuerna hur strukturen för mötena ser ut:

”Ehh, sen e det ju naturligtvis så att de här mötena, det e ju, det e ju mycket då chefen som har agendan liksom på dem. Sen har vi en struktur på mötena... asså vilka punkter vi ska ha men det e ändå chefen som håller i punkterna.”

Genom detta citat går det att se att chefen kommer till mötena med en agenda vilken ska styra mötets innehåll. Genom att agendan redan är satt innan mötet, av chefen, går det att finna en maktstruktur i att chefen är den som bestämmer vad som ska diskuteras i rummet. Helt enkelt, chefens agenda är det publika manuset vilket påtalar i citatet genom användningen av orden *agenda*, *struktur* och *punkter* och att chefen håller i dessa. Citatet påtalar även implicit att deltagarna måste förhålla sig till detta i och med den den maktposition som chefen tillskrivs av informanten. Beskrivningen av mötets förutsättning med dess hierarki och inbyggda sociala kontroll kan vid en första anblick ses vara en plats för deltagarnas att agera det publika manuset. Dock, skulle Scott (1990) hävda, kan deltagarnas dolda manus även ta utrymme på scenen genom att deltagarna uttrycker sig om de ämnen som tas upp på mötet, vilka är det publika manuset i denna scen, genom praktiker vilka beslöjar det dolda manusets motstånd så pass mycket att det kan ageras publikt.

Mötets agenda för dagen är måluppfyllnad. Chefen beskriver att de anställda tidigare har fått utdelat olika ansvarsområden, vilkas resultat ska presenteras under mötet. En av deltagarna bryter in och säger att den inte har gjort sin del och att den inte har något att presentera idag och att den ursäktar sig över det. Detta agerande bryter från de förutsättningar som chefen har bestämt för mötet. Ett agerande som avviker från gruppens agerande av det publika manuset. Anledningen till att deltagaren inte har gjort uppgiften framkommer inte och kan därmed bero på en mängd olika saker. Det går att spekulera kring att agerandet har skapats på en annan scen, i det dolda manuset, där deltagaren möjligtvis gjort ett val att inte lägga fokus på den uppgift som chefen bestämt att denna ska göra. Det

kan vidare ses som att den anställda agerar sitt dolda manus i det publika manuset. Genom att deltagaren ursäktar sig över att denna inte har utfört uppgiften kan Scotts (1990) beskrivning av ursäkten i det publika manuset ses ta plats. Genom en ursäkt i det publika manuset kan hierarkin och ordningen återgå och den underordnade, den anställda, kan slippa ifrån reprimander från den överordnade, chefen.

Under mötet gick chefen igenom resultat från året och kopplade dessa till de mål som var uppsatta. Utifrån resultatet framkom att målen var uppfyllda på många av de olika punkter som måluuppfyllnaden innehöll. I detta sammanhang uttryckte en av de anställda:

”Yaaay, vad vi är duktiga!”

I linje med Scott (1990) går det att tolka detta uttryck i termer av ironi från en av de anställda under mötet. Scott skriver om beslöjade ageranden för att föra in dolda manus i det publika manuset. Det ironiska uttrycket i mötet kan därmed ses som en språklig praktik för att uttrycka motstånd.

Mötet med dess olika aktörer kan alltså, i den kontext som vi undersökt, ses som en scen där det publika manuset, vid en första anblick, ska ageras. Men genom exemplet med den anställda som inte följde det som förväntades av denna i det publika manuset, kan det gå att se att motstånd mot strukturen finns och att det troligtvis är något som är en del i personens dolda manus. Därmed är mötet en scen för agerande av både publika- och dolda manus. Manus i vilka inomorganisatoriskt motstånd kan skapas och ageras i interaktionen mellan dess deltagare.

5.1.2 Ärendegenomgången

Under de deltagande observationerna får författarna följa med på flertalet olika ärendegenomgångar. Ärendegenomgångarna går till på så vis att en informant går runt till kollegor och träffar dem på deras kontor, där dem utifrån listor, vilka visar de ärenden som är aktuella för respektive socialsekreterare diskuterar dessa.

På en av ärendegenomgångarna beskrivs ett ärende som komplicerat. Informanten och dennes kollega sitter och diskuterar ärendet informellt. Båda är insatta i det aktuella ärendet och de beskriver att ärendet har varit uppe för diskussion tidigare i arbetsgruppen. Efter en stund kommer enhetschefen in och är med i diskussionen. Informanten beskriver sina tankar kring det i en intervju efteråt:

”Asså, sen va det ju med X[kollega], där var det ju lite mer utifrån den här Y[klient] vi pratade om. För nu står vi inför en ny situation som... inte e så där jättevanlig. Å då, ja, å då behöver man resonera. För då tänker jag att då e det viktigt att man tar kunskap av alla övriga egentligen ehh ehh, i gruppen för då finns där många års erfarenhet.”

Av citatet framgår att informanten ser och lyfter vikten av interaktionen med chefen och kollegan som en del i att få in mer kunskap på den scen vilken de befinner sig på. När chefen träder in på scenen ställer denna öppna frågor, dels för att själv få en bättre bild och dels för att nya tankar ska väckas och reflekteras av deltagarna i rummet. Efter en kort lägesrapport går samtalet över till att vara mer formellt och det blir mer lösningsorientering kring ärendet. Vilket i citatet kan ses

av det resonerande som informanten lyfter. Chefen ger förslag på vad som kan göras och informanten och dennes kollega håller i mycket med om det som chefen säger. Men av kollegans uttryck i språk och kropp (suckar och kroppshållning) framkommer att hon inte är helt bekväm i hur ärendet ska tas vidare. Efter samtal om hur socialsekreteraren ska ta ärendet vidare och bemöta klienten är deltagarna samstämmiga och en plan har lagts fram för hur ärendet ska tas vidare för stunden. Det går i scenen att se de kroppsliga praktiker som Scott (1990) nämner kan utmana det publika manuset i det motstånd som X agerar genom sin kroppshållning och sina suckar och stön. Samtidigt påminner detta oss även om vikten att studera de mikrointeraktioner vilka Goffman (2014) intresserar sig för och som kan ses utgöra grunden för den sociala interaktionen och då även hur motstånd kan ageras.

”Mm, men ibland e det då lika bra, lika bra att bjuda in Z[chef] här så att man e på.. tänker på samma sätt. Ja å jag tänker det e klart att vi skulle kunna ha resonerat X[socialsekreterare] och jag...så hade vi arbetat efter en viss ... så men det e i slutändan, beslutet ligger hos Z så då blir det, har man då inte Z med så kanske Z tycker nåt helt annat. Mm, Ja. För det e ju Z som fattar beslut asså.”

Citatet illustrerar den makt och kontroll som chefen (Z) besitter i och med den beslutsfattanderätt vilken denna innehar. Det blir även ett tydligt mandat att upprätthålla och agera det publika manuset. Detta kan exemplifieras av att delegeringen att fatta beslut ligger hos denna individ (Z). Vilket i sin förlängning påverkar diskussionen på den scen vilken ärendegenomgången utgör samt vilket motstånd som där kan låta sig ageras, i detta fallet exemplifierat av kroppsspråk som uttrycks av suckar och stön. Samtidigt syns även den konformativitet som, enligt Scott (1990) kännetecknar den underordnades position i det publika manuset vilket synliggörs i exemplet genom hur det ageras på den scen som ärendegenomgången utgör.

5.1.3 Kontoret

Kontorsrummet kan ses som en avgränsning gentemot något annat: och konstituerar på så vis en gräns eller ett skydd inom vilket de publika respektive de dolda manusen kan ageras. Skillnaden i vilket manus som ageras är beroende av vilken social interaktion som försiggår inom rummets avgränsning och vilken maktdelning som där är gällande.

De faktiska kontoren skiljer sig bitvis åt och vid besöken framstod vissa av kontoren som personliga och vissa som kollektiva medan andra kontorsrum var mer opersonliga. Den ena arbetsplatsen är uppdelad på fyra kontor centrerade kring en hall och ett kök i öppen planlösning. Tre av kontoren är personliga medan det ena delas av två. Arbetsplatsen kännetecknas även av att det inte finns någon direkt representation av ledningen i byggnaden. Förutsättningarna för att hela kontorslandskapet ska fungera som en scen för agerandet av dolda manus är således närvarande. Dock kännetecknas även arbetsplatsen av att vara en mottagning för klienter vilket gör att den scen på vilket de dolda manusen kan ageras inte alltid är närvarande. Skiftet mellan arbetsplatsens betydelse som scen för det publika och det dolda manusen skiftar alltså beroende på den sociala interaktion som där tar plats och vilken maktdelning som då är rådande.

Vid det första besöket fungerade hela arbetsplatsen, med öppna dörrar in till kontoren, som en scen på vilken det dolda manuset agerades. Socialsekreterarna pratade med varandra genom dörrarna och möttes även vid kökets kaffebryggare i ett pågående samtal. Agerandet av dolda manus kan ses ske i motstånd till de som inte var lokaliserade i samma kontorsbyggnad. Kontorets gestaltning påtalas av en informant i detta citat:

”Jag tänker att det finns en tanke om att vi inte har en myndighetsroll, det e, det e lättare att komma hit... Det e ingen tråkig kommunal byggnad.”

Citatet illustrerar varför verksamheterna inom socialtjänsten är lokaliserade i olika lokaler. Det tydliggör den skillnad i roller; myndighet kontra behandlare som finns, och då även ageranden som kan ta plats på de olika kontoren. Den ena arbetsplatsen är myndigheten och den andra är något annat bortom denna. Intentionaliteten och hur det påverkar den relationella aspekten av det vardagliga motståndet, eller det som Scott (1990) kallar infrapolitics, kan ses i ett annat citat:

”Dem [utredande socialsekreterare] beställer ju ett uppdrag från oss som vi ska utföra.”

Infrapolitics kan i sin form av vardagligt motstånd ses ageras i tillskrivning av en diskursiv skillnad mellan de två kontoren. Helt enkelt den ena arbetsplatsen upplever sig som underställda en beställare. Detta avslöjar något om den maktindelning som är närvarande och ageras mellan de två kontoren. Att arbetet är centrerat kring en beställare – utförare modell är även något som Lauri (2016) belyser för att påtala den organisatoriska förflyttningen inspirerad av managementprinciper som det sociala arbetet har genomgått. Att det publika manuset i exemplet kan göra sig gällande trots avståndet och att de båda verksamheterna befinner sig i olika kontorsbyggnader kan till exempel förstås genom att studera den maktindelning som förekommer och disciplinens påverkan.

Makten utgår i nämnda exempel från en upplevelse av att beställaren är överordnad utföraren och att det publika manuset på så vis kontrolleras av denna beställare. Disciplineringen blir, vilket även Scott (1990) lyfter, beroende av en internalisering. Den underordnade gruppen fogar sig till att följa det publika manuset trots möjlighet att agera annorlunda. Vilket i citatet ovan framkommer genom beskrivningen och acceptansen av det beställda uppdraget som mottagaren (informanten) ska utföra. Detta agerande kan även ses som en effekt av den avgränsade sociala situation som en arbetsplats i stort kan sägas utgöra, nämligen det är mitt jobb att utföra det som beställaren beställer.

Möjligheter till vardagligt motstånd kan dock upptäckas och särskiljas från den underordnade maktpositionering som beskrivits ovan. Till exempel kan nämnas det dokumentationssystem som används vilket erbjuder möjligheten till en tvådelad dokumentation. Den ena delen, daganteckningar, beskriven som den kortfattade delen, skickas direkt till den beställande socialsekreteraren. Den andra, målreflektioner, beskriven som den mer utförliga och reflekterade delen, behåller den behandlade socialsekreteraren för sig själv. Med undantaget att handlingarna är tillgängliga för klienterna och andra behandlade kollegor.

”Ja, dem här daganteckningarna ska vi alltid bocka i att det går en direktkopia till Pro Capita[dokumentationssystem] å då så behöver det inte vara en så fullig anteckning å där har vi väl lite olika syn på hur, hur mycket ska det egentligen stå i den där daganteckningen... , det e ju man ska ju ändå skriva så pass mycket så att man ska kunna följa processen i ärendet.”

I citatet lyfts hur det pågår en förhandling kring hur mycket som ska skrivas i den del av anteckningarna som går direkt till den beställande socialsekreteraren. I mängden information som ges går det att finna ett vardagligt motstånd de gånger som informationen hålls knapphändig eller då anteckningens språkbruk överensstämmer med det publika manusets. Helt enkelt finns det utrymme att i den anteckning som skickas direkt undanhålla information (eller i vart fall hålla den till ett minimum) samt att skriva det som man vet att läsaren vill att det ska stå. Den del som inte skickas till den beställande socialsekreteraren används istället som den plats där de egentliga reflektionerna kring behandlingen tar plats. Den fysiska skillnaden mellan de två kontoren har på så vis även sin motsvarighet i den digitala verkligheten för de båda arbetsplatserna. Scen kan på så vis även ses representerat i dokumentationssystemet och agerandet blir där till en språklig praktik vilken kan uttrycka motstånd på ett likande sätt som i den fysiska sociala interaktionen. Detta i likhet med de språkliga praktiker som Scott (1990) nämner och den diskursivitet som Goffman (2014) hävdar kännetecknar den sociala interaktionen.

Både de dolda och det publika manusen kan ses ha sin plats på kontoret. Arten av den sociala interaktion som tar plats samt vilken maktfördelning som är närvarande är avgörande för vilken typ av manus som kan ageras. Det blir dock tydligt att det bakom de stängda dörrarna, de åtskilda kontorsbyggnaderna samt i de delade dokumentationssystemet finns möjligheter för att agera motstånd eller skapa rum för det dolda manuset att gro. Det finns de direkta förutsättningarna för skapandet, överförandet (från kollega till kollega), samt agerandet av det dolda manuset de gånger som kontoret utgör en skyddad plats, bortom maktens blick.

5.1.4 Socialkontoret

Vid de första besöken på de olika socialkontoren framstod vissa skillnader som större än andra då det kom till scenens gestaltning. Det ena socialkontoret låg inrymt i kommunhuset och delade där hus med många andra officiella eller kommunala verksamheter, så som polis, kommunala nämnder och medborgarservice. Motsatsen rådde kring det andra socialkontoret som, fast om än närbeläget geografiskt och inkluderad i samma organisation, mer hade den sceniska närvaron av ett kontor vilket som. För att en person ska hitta det andra socialkontoret krävs anting tidigare kunskap eller en uppmärksam blick i att identifiera den småskaliga skylt vilken konkurrerar med Folktandvårdens storskaliga skyltning invid samma trappuppgång. I citatet nedan lyfts hur en av informanterna upplever det andra socialkontoret.

”Det e lite mer anonymt på det sättet.”

Ingången till socialkontoret uttrycks av informanten i citatet ha en mer anonym placering än det socialkontor som är beläget i kommunhuset. Vilket, enligt informanten, styrks av dels skillnaden i myndighetsutövande även om båda är en

del av myndigheten och dels av att det behandlade arbetet gynnas utav det. Vilket följande citat visar:

”Det behöver ju också framgå att vi e socialtjänsten ... men samtidigt ska vi ha en behandlingsallians eller vad man säger.”

Uttrycket av att alliansen med klienten gynnas av att vara lokaliserad bortom den representativa makt som kommunhuset representerar kan ses som en prioritering av alliansen. Det kan också ses som ett agerande vilket indirekt åsamkar en skillnad mellan de två scener vilka kommunhusets socialkontor och det andra socialkontoret utgör. Det kan vidare ses som ett sätt att säkerställa den scen inom vilket ett dolt manus kan ageras i motsats till det då presumtiva publika manuset som kommunhusets socialtjänst utgör både som byggnad och som myndighetsutövare samt beställare. På så vis skulle det kunna påvisas en överensstämmighet med Scotts (1990) hävdan att det dolda manuset är beroende av en plats bortom maktens kontroll för att kunna kultiveras. Samma agerande och fördelning av scener kan även ses som ett sätt att skapa kontroll över manuset, att som Scott (a.a) säger, förhandla om det publika manuset. Denna förhandlings resultat blir då märkbart i hur det andra socialkontorets medarbetare kan agera det publika manuset inför de besökande klienterna. De båda scenarierna, agerandet av det dolda eller publika manusen, behöver inte utesluta varandra utan kan, beroende på kontext, ses skifta för att gestalta olika typer av scener.

”Så gjorde vi en stor omorganisation där, där en av cheferna stod och pratade om att ehh inte om relationer, för det va inte viktigt men funktioner var förbaskat viktigt. Å då pratade man mycket om det här att det hade absolut ingen betydelse att vi satt här å sen satt nån annan 300 meter bort. Det hade ingen betydelse. Lika lätt å samarbeta. Å det var liksom, va fan e detta. Å jag har aldrig kunnat köpa det för jag kan inte se det. Jag tycker att det här, när man sitter så här[på kontoret], man har ett samarbete, ja, som e mycket lättare.”

Citatet visar hur en socialsekreterare upplevde en omorganisation och på vilket sätt som denna skulle kunna komma att påverka det vardagliga arbetet. Funktionen, alltså den roll i verksamhetens organisation som en person innehar var överordnad det relationella vilket även kunde ta sig rumsliga uttryck i form av att de olika funktionerna skulle kunna befinna sig i olika hus. Detta påtalas av informanten som en icke fungerande organisering. Dock är tanken kring att prioritera funktion över relation något som ur ett organisatoriskt perspektiv påtalas av bland annat Lauri (2016) och Hall (2012). Då som en effekt av en styrning baserad på management vilken åsidosätter det relationella i organisationen till förmån för det strukturella i form av målorientering och resultatstyrning. För informanten ter sig detta orimligt därför att den inte kan se det. Vilket blir en bildlig förklaring på en abstrakt och en direkt konsekvens av nämnda omorganisation. Abstrakt då det benämner att det logiskt inte går att förstå varför det relationella skulle vara mindre värt än det funktionella (eller ens varför dessa två ses som motsatspar) och direkt då det potentiellt skulle innebära att kollegorna som tidigare varit en del av den direkta sociala interaktionen inte längre skulle vara det. I sin utveckling kan detta ses som del av en strategi från de i en maktposition att utveckla kontrollen över det publika manuset, i citatet benämnt som chefen vilken pratade. Genom splittringen av de underordnade försäkras de överordnade sig om att de underordnade inte kan agera ett motstånd genom att

splittra den fysiska plats (socialkontoret) inom vilket dolda manus kan skapas i direkt social interaktion. Scott (1990) lyfter även, stödd på Foucaults maktanalys, den förmåga till konformativitet som makten har. Helt enkelt att makten anpassar sig för att behålla kontrollen över det publika manuset. Denna förmåga att förutsätta motståndet och dess praktiker kan även ses i Persson (1995) artikel "Maktutövning och socialt bedrägeri som motståndsform" och exemplifieras i följande citat;

“...makten förefaller finnas ett ögonblick före motståndet”(Persson 1995 sid. 217)

Den fysiska byggnaden och lokaliteten har alltså betydelse för hur en scen kan verka och vilket agerande som där kan ta plats. Skiftningen av scen, till exempel i nämnda exempel med omorganisationen påvisar även att byggnaderna och lokaliteten så som scen för ett agerande eller skapande av dolda manus är en del av maktens verktyg för att, vilket Scott (1990) argumenterar för bevara och kontrollera det publika manuset.

5.1.5 Summering

Scenens betydelse för de dolda och publika manusen har ovan beskrivits och diskuterats som en förutsättning för ett aktörskap. Detta aktörskap kommer i nästa kapitel mer ingående att diskuteras som olika agerande exemplifierade av roller. Scenens betydelse för de olika manusen, dolda så väl som publika, bör, vilket empirin påvisat, förstås utifrån vad Scott (1990) benämner som avgränsade sociala situationer. Manuset äger endast auktoritet inom en specifik social situation. På så vis kan innebörden i de olika scenerna oberoende om det är mötet, ärendegenomgången, kontoret eller socialkontoret skifta beroende på vilken social situation som ageras där samt vilken inbördes fördelning av makt som aktörerna har. Detta påvisar även att manusen inte är konstanta utan en del av en mångfald av dolda och publika manus. Scenen påverkar även vilket manus som kan ageras och kan i sin förlängning fungera som en del av förhandlingen av det publika manuset. Detta har ovan påvisat som mestadels en språklig praktik till exempel i form av den sociala interaktion som förekommer i det kapitel som heter mötet.

Förhandlingen, påtalar Scott (1990), är att se som ett möte mellan de överordnade och de underordnade under vilket de båda parterna försöker att agera på ett sådant vis att de egna intressena på bästa sätt tas till vara och tas upp i det publika manuset. Intressen uttrycks även kontinuerligt av de underordnade genom att de agerar motstånd utifrån dolda manus. Ett aktörskap som präglas av olika tekniker, eller för att låna ett begrepp från Goffman (2014) rekvisita, vilka alla har för avsikt att påverka det publika manuset; oberoende om de är språkliga, rumsliga eller kroppsliga. Scott (a.a) beskriver själv dialogen och förhandlingen mellan de publika och dolda manusen, vilka sker i mötet mellan aktörer på den scen vilken den avgränsade sociala situationen kan ses utgöra, som en frontlinje.

5.2 Agerande

Citatet nedan sammanfattar Scotts (1990) grundläggande tanke om varför ett agerande av det dolda manuset sker och även hur det på sin mest grundläggande nivå görs. De dolda manusen kan förstås som nödvändiga för att kunna hantera den, av makten, förvägrade ilskan och förtryckta aggressionen som de underordnade kan uppleva då de tvingas leva och agera i, det av makten, kontrollerade publika samhället och den hegemoni som där råder.

”At its most elementary level the hidden transcript represents an acting out in fantasy- and occasionally in secretive practice- of the anger and reciprocal aggression denied by the presents of domination.” (Scott 1990 sid.38)

Huret kopplar Scott (1990) till vad som kan översättas med *att agera i fantasin* [författarnas översättning]. Agerandet av de dolda manusen, i fantasin eller i dolda praktiker, inom en enskild underordnad person kan ses som grundstenen för byggande av kollektivt motstånd. Detta kollektiva skapandet av motstånd lyfts bland annat av Vinthagen (2005) i dennes avhandling. Det inre agerandet kan även ses genom de glasögon vilka Goffman (2014) kan erbjuda genom att se agerandet som dels något som är menat att ses av en publik och dels något som är meningsskapande för den egna personen. Den som agerar framstår på detta sätt både som ett objekt och ett subjekt. Det dolda manuset kan med andra ord ses som både något som ageras utåt och inåt och bär i båda fallen en process av meningsskapande. Vilket följande citat påvisar som en språklig förflyttning av ett dolt manus.

*”Jag känner ändå, att det e inte var jag liksom, det e inte e mig
X[chefen] pratar om liksom utan de e nånting som X har samlat... Jag
hade mina kollegors uppbackning.”*

I citatet ovan framställs ett exempel på denna skiftning mellan agerandet av ett dolt manus mellan det egna och det kollektiva. Detta i att den språkliga logiken i citaten ovan utgår från en egen personlig känsla av ett agerande, ett jag, för att sedan skifta till att inkludera ett vi i agerandet, i form av kollegor. Denna förflyttning från den egna upplevelsen till det kollektiva kunde ses i många av de samtal som tog plats och observerades under de deltagande observationerna och under intervjuerna.

Tangenterna slås hårt, eller ryggen hålls rak då man sitter vid sin arbetsplats, mat äts vid skrivbord och vid kaffebryggaren hålls avstånd mellan vissa och inte andra. Allt detta är exempel på olika ageranden som bevittnades under besöken ute på socialkontoren. Det är ageranden i det lilla, det som Goffman (2014) kallar mikrointeraktion, och det är ageranden i enlighet med egna eller kollektiva manusen, publika eller dolda. Alla ageranden hänger dock samman i sin rollpresentation och är beroende av maktdelningen för att avgöra vilket manus som agerandet kan utgå ifrån. Här nedan följer en framställning av observationer och intervjuer samt en analys av dessa. Detta presenteras i form av olika roller som kan ageras vid, vad Scott (1990) kallar, frontlinjen. Den frontlinje som representerar skiljelinjen och förhandlingen mellan de publika och dolda manusen vilket bildligt kan beskrivas som de dolda och publika manusets slagfält.

5.2.1 Medlaren

Citatet nedan kommer från en intervju där informanten svarar på frågan om var i organisationen denna lägger sin lojalitet.

”Nej men jag tänker asså det där e lite nej jag e nog egentligen. Nu vet jag, jag e lojal med ledningen...Mm, det e jag eh för jag eh tänker att ehh när att man behöver vara asså det måste jag vara i den situationen jag e i. Så måste jag vara lojal mot dem...för det e ju dem, det e ju dem asså så. För annars så blir det jättekonstigt. Ehh, sen e jag ju naturligtvis jättenära mina kollegor.”

Av svaret framkommer att lojaliteten ligger hos ledningen, vilket kan ses vara en förutsättning i det rådande publika manuset. Samtidigt går det att finna exempel på språkliga praktiker i citatet, vilket tyder på något annat. Detta då informanten benämner ledningen som ledning och socialsekreterarna som kollegor. Informanten uttrycker alltså en distans till ledningen genom benämningen av denna. Samtidigt benämns socialsekreterarna som kollegor, vilket språkligt kan visa på en närhet och lojalitet till dessa. Denna språkliga praktik kan därmed ses, vilket även Scott (1990) lyfter, som ett sätt att beslöja det dolda manuset för att möjliggöra ett agerande av det i det publika manuset. Skiftningen i lojalitet beskrivs bland annat så här av en informant:

”Ja men det kan väl vara vid dem tillfällena när när vi kanske har, om, om vi hade suttit inne hos X[socialsekreterare] nu å X å jag hade tyckt tvärtemot vad Z[chefen] ..då hade det då hade, ja ehh ja då hade det kanske min lojalitet för tillfället trillat över till X.”

Citatet visar på den roll som informanten har mitt emellan ledningen och kollegorna. Detta genom att informanten ger uttryck för att dennes *lojalitet* kan växla tillfälligt. Manusets som informanten agerar är beroende av vilken scen som informanten ska agera på. Detta kan exemplifieras genom att informantens manus skiftar. Kring lunchbordet med kollegorna är informantens manus ett, vilket kan betecknas som ett dolt manus. Under ärendegenomgångar är informantens manus ett annat, vilket kan betecknas som ett publikt manus. På arbetsplatsen blir det en roll där informantens lojalitet kan växla mellan ledningen och kollegorna. Detta genom att växelvis agera de publika respektive det dolda manusen. Detta kan ses bland annat i citatet genom den möjlighet till att växla lojalitet för tillfället som informanten ger uttryck för. Något som kräver en kunskap om de båda personernas manus, Z:s publika och X:s dolda och hur X vill att det ska ageras i Z:s publika manus. Eller så kan det förstås som en medveten praktik vilken är baserad på en aktiv användning av olika språkliga praktiker beroende på den sociala situationens maktdelning för att få igenom det egna dolda manuset, förutsatt att informanten har ett sådant. Helt enkelt att individen uttrycker sig på det sätt som är mest fördelaktigt för den själv beroende på situation.

”Man måste lägga fram fakta jag tänker asså de tänker jag ehh för det har man fått lära sig. Asså, det har man lärt sig under tiden som man har jobbat. Att när man går till en chef och vill nånting så ska man ha fakta. Å man ska ha resonerat ehh, me sig själv asså så att man inte kommer. För jag tänker om jag kommer så här å säger jag vet inte vad jag ska göra. Hjälp!....Då får man ju köpa det somchefen säger.”

Genom citatet framgår ett exempel på hur man kan agera ett dolt manus i ett publikt manus genom att agera på olika sätt. Det visar även på den process vilken är signifikant för skapandet av det dolda manuset då det tar sin utgångspunkt i det som informanten benämner; att resonera med sig själv. Genom att informanten är medveten om vad den överordnade chefen vill höra kan dennes dolda manus ageras och föras in i det publika manuset, där chefen sitter med makt och beslutanderätt kring ärenden. Detta medför att informantens bedömningar och förslag till beslut tas i beaktande, vilket kan ses som en del i informantens meningsskapande i dennes professionella yrkesutövning.

”På så, ehh mm, men jag kan inte vara en budbärare för dem in i ledningen.....som jag tror att dem ibland asså försöker använda liksom.”

Informanten ger i citatet ovan en beskrivning av att kollegorna tillskriver informanten en roll där denna är mitt emellan ledningen och socialsekreterarna. Detta kan ses som en maktposition genom informantens möjlighet att agera trovärdigt i både de publika-(ledningens) och dolda(socialsekreterarnas) manusen. Detta ger även informantens dolda manus, vilket det nu må vara, en möjlighet att påverka socialkontoret och dess publika manus. Eller för att återgå till citatet finns det en förväntan från kollegorna att informanten ska agera deras intresse i ledningen. Förväntningarna är beroende av att informanten själv ser sig tillhöra de båda grupperna kollegor och ledning, samt att informanten ser sig ha kunskap vilken möjliggör ett agerande av både de publika och dolda manusen. Citatets förväntan på informanten att agera kollegornas dolda manus i ledningen förutsätter även att informanten har eller tillskrivs ett mandat att agera ledningens publika manus. Informantens roll skiftar alltså beroende på vilken social interaktion som denna ingår i och den maktdelning som där är rådande. Detta kan även liknas vid det som Goffman (2014) benämner intrycksstyrning och att informanten har kompetens att styra de olika gruppernas intryck. Det kan till exempel, enligt Goffman (a.a), ske genom rolldistans vilket citatet ovan visar på då det är en reflekterad framställningen av informantens egna förväntan på sitt eget agerande. Nedan visas ett citat vilket beskriver hur en informant känner inför de gånger som glappet mellan det som ageras och det som informanten tycker är för stort.

”Asså ehh, det gör nånting med en när man behöver göra saker som man inte eh eh känner e rätt.”

Informanten ger en beskrivningen av den känslomässiga påverkan som uppstår när beslut i ärenden inte är i linje med det som informanten anser viktigt i sitt meningsskapande. Detta påvisas genom att informanten ger uttryck för att någonting görs med denna de gånger som informanten handlar mot sin egen känsla av rätt. Genom att informanten, vilket tidigare har påvisats, vet hur dolda manus kan ageras i publika manus kan informanten göra detta till en motståndspraktik, vilken möjliggör att beslut kan tas enligt informantens övertygelse. På så vis kan agerande av motstånd vara något som kan ses kopplat till det meningsskapande som informanten skapar och agerar utifrån dennes övertygelse. Denna vilja att agera i enlighet med det dolda manuset kan ses som ett individuellt agerande, då det utgår från den enskildas, i detta fallet informantens, egna meningsskapadeprocess. Dock, vilket även Scott (1990) lyfter,

är denna process kopplad till en interaktion i framställningen av det dolda manuset då det utgår från den kontext som den underordnade gruppen har som ett kollektiv.

Sammanfattningsvis kan den roll vilken informanten har mitt emellan ledningen och socialsekreterarna ses som en möjlighet till ageranden i både de publika och dolda manusen på socialkontoret. Detta beroende på den medvetenhet och kunskap som gör agerandet av dolda manus i det publika manusen möjligt hos informanten samt den avgränsade sociala situation inom vilket manusen ageras. Informantens agerande kan liknas vid en roll som medlare mellan scenernas olika aktörer. Genom detta kan informanten skifta sida eller lojalitet på de scener vilka socialkontoret utgör. Informanten kan ses ha påverkan på scenerna genom dennes agerande av de olika manusen och den inverkan som detta har på den sociala interaktionen och dess maktindelning.

5.2.2 Spionen

Genom en av intervjuerna framkommer en syn på det sociala arbetet som ett kall och att det är något som skiftar mellan nya och gamla generationer av socionomer. Denna skiftning påvisar att informanten upplever en förändring av meningsskapandet i arbetet och att i vart fall en del av informantens meningsskapande i förhållande till arbetet utgår från vad denna benämner ett kall.

”Det är något som kommit upp genom min yrkeskarriär, det här med att de som är äldre än mig då, det här med att, det är liksom ett kall.”

Denna syn, på det sociala arbete som ett kall, visade sig även i en annan intervju. I vilken en informant beskriver hur samarbetet med andra instanser inte alltid fungerar på det sätt som informanten anser vara nödvändigt för att kunna hjälpa klienter. Den beskrivna situationen tar sin utgångspunkt i att, i detta fall, polisen inte alltid är behjälpliga med att köra klienter till behandlingshem.

”Det tar ju energi när man ska gå och vara upprörd över att vi inte har en polisbil som kan ta X till Fögstad som ska på ett behandlingshem. Och det har ju slutat med ibland att man kört själv fast man inte har fått och skullat ungefär. Dom måste ju dit.”

I citatet kan framkommer hur informanten agerar sitt dolda manus och gör motstånd mot det som står i arbetsbeskrivningen. Detta genom att själv köra klienten till behandlingshemmet. Vidare visas att informanten agerar sitt dolda manus i enlighet med sitt eget meningsskapande och övertygelse om vad som måste göras. I detta fall uttryckt genom vad informanten tycker är bäst för klienten, nämligen att denna måste till behandlingshemmet. Agerandet kan ses vara en del av det kall som informanten i det föregående citatet upplevt bland vissa kollegor. Ett kall i form av att man ser vad klienten behöver och när andra instanser, som ska utföra uppdraget inte gör det, agera man själv för klientens bästa.

Vidare beskriver en av informanterna hur samarbetet mellan olika samarbetspartners skiljer sig åt då det finns olika relationer till de olika samarbetspartners. Samverkan med skola beskrivs som fungerande och innehållande en närhet till de som arbetar där.

”Det är ju säkert för att vi.... jag vet inte om jag kan säga detta men jag tänker ändå att samarbetet för klienter tyvärr gynnas av personliga kontakter. Jag tänker att man träffar skola och andra och man har ansikte på personerna som man samarbetat med i andra ärenden och det hjälper samarbetet positivt.”

Det relationella påtalas i citatet genom den betydelse personliga kontakter tillskrivs som gynnsamma för klienten och att igenkännande av personers ansikten specificeras av informanten. Informanten beskriver vidare hur agerandet skiftar vid interaktion med andra samarbetspartners där den relationella aspekten och närheten inte finns.

”Jag kan deras språk, manövrera.. om jag säger så, får jag som jag vill.”

Citatet är svar på frågan om hur man kan agera på de scener där de relationella aspekterna till samarbetspartners inte finns. Detta visar på hur informanten agerar sitt dolda manus i de publika manus hos dessa samarbetspartners, och på så vis får igenom det som informanten anser behövs utifrån dennas dolda manus och meningsskapande. I citatet kan detta ses i valet av ord som *manövrera* och att informanten genom detta upplever det som att denna får som den vill. Detta beskriver Scott (1990) som en viktig del av den ständigt pågående förhandlingen mellan det publika- och dolda manusets legitimitet. I informantens fall handlar det om skillnaden i samarbetet mellan skolan, där de relationella aspekterna finns, och sjukvården, där de saknas i vissa fall.

Den rörelse från det kall som beskrivs, vidare till olika agerande beroende på de relationella aspekterna och den vetskap om hur de dolda manus kan ageras i publika manus på de scener där relationen till aktörerna saknas kan ses hänga samman. Genom att ha insyn och kunskap, bland annat språklig, om till exempel hur publika manus fungerar inom sjukvården kan informanten agera en språklig praktik vilken är nära det publika manuset som finns där. Denna kunskap ger alltså informanten en möjlighet att använda sig av en språklig praktik vilken är nära en samarbetspartners egna publika manus för att artikulera sitt dolda manus där och på så vis agera motstånd. Rollen som informanten agerar kan liknas vid en spions, där kallet styr informanten till dess agerande som i en vidare förlängning ageras utifrån att hjälpa klienter på det vis som informantens meningsskapande och dolda manus utgör.

5.2.3 Desertören

I citatet lyfter en informant ett agerande vilket är en reaktion på arbetsförhållanden som informanten inte upplevde som gynnsamma för denna själv.

”Eh, för då ja, då väljer jag hellre att liksom söka nånting annat.”

Agerandet som beskrivs i citatet ska ses i bakgrund mot ett förhandlande om det publika manuset mellan det sagda och informantens samt andra kollegors dolda manus. I citatet sätter informanten ord på ett agerande genom det val som beskrivs innefattande att söka något annat. Det publika manusets hegemoniska roll som lyfts av Scott (1990) blir relevant i att förstå agerande som ett motstånd mot en avgränsad social situations publika manus, i detta fall arbetsplatsens. Hegemonin, ska förstås som det normativt riktiga inom den avgränsade sociala situationen. I

detta fall höll inte informanten med om det som det publika manuset gav uttryck för och valde därför ett agerande som innefattade att informanten lämnade den avgränsade sociala situation inom vilket det publika manuset var rådande. Även meningsskapandet är relevant för att förstå den process som ledde fram till agerandet.

”Eller jag kände att jag inte fick uttrycka mig, ähh. Som jag ville.”

”Jag kunde liksom inte bli den person som X[chefen] ville att jag skulle vara...”

Informanten påvisar ovan den process som skapandet av ett dolt manus kan genomgå utifrån att informanten inte tyckte att denna kunde verka i det publika manus vilket utgjorde hennes arbete. I citaten lyfts detta genom att informanten uttrycker att denna inte fick uttrycka sig i enlighet med sin vilja samt att informanten inte upplevde att denna kunde bli den person som X ville. Det agerande som krävdes av informanten för att tillfredställande agera det publika manuset stämde inte överens med det meningsskapande som informanten ville att dennas arbete skulle innefatta. Det agerade motståndet- att lämna den scen vilket arbetsplatsen utgjorde är att agera motstånd mot de i makt, den internaliserade disciplineringen samt den hegemoni som det publika manuset utgör. Ageranden likt detta kräver, enligt Scott (1990), att det, förutom den avgränsade sociala situationen inom vilket det publika manuset har en hegemonisk ställning, även att den underordnade som agerar har haft utrymme att skapa ett dolt manus. Detta utrymme kan liknas vid en scen, vilken är dold för makten men inom vilken informanten har andra personer i samma underordnade position, i detta fall kollegor. Vilka tillsammans utgör en avgränsad social situation inom vars scen det dolda manuset vinner relevans, i detta fall det egna kontoret.

”Nej, asså, det jag gjorde asså nu då i denna situationen det va att jag behövde ju spegling bland mina kollegor som kände mig.”

Informanten beskriver i citatet hur denna sökte sig till den egna gruppen och i den bekräftelse på hur informanten själv uppfattades. Frågeställningen; stämmer det publika manusets beskrivning av mig, skulle kunna vara vägledande för att förstå varför det som informanten kallar spegling tog plats. Speglingen kan ses som det som Scott (1990) skriver om som det kollektiva skapandet av ett dolt manus. Genom att dela upplevelser, om i detta fall informanten och hur denna uppfattas, skapar gruppen utav kollegor ett dolt manus vilket artikulerar det motstånd som informanten sedan agerar.

Skapandet av det dolda manuset sker på den scen, som kan likställas med vad Goffman (2014) kallar den bakre regionen. Det kan ses som en säkrad plats från maktens blick, så som Scott (1990) definierar maktens kontroll utifrån Foucaults (2003) internaliserade disciplinering och maktdiskurs. Innan informanten kan uppsöka sina kollegor och börja artikulera ett dolt manus har informanten påbörjat detta arbetet själv genom att resonera med sig själv. Helt enkelt, informantens missnöje med hur denna tillåts att verka på arbetsplatsen startar ett ifrågasättande av maktens publika manus. Detta ifrågasättande agerar informanten först inom sig själv. På så vis agerar informanten både som subjekt och objekt innan informanten riktar det dolda manuset utåt mot sina kollegor för att i samråd, eller i detta fall spegling, artikulerar det dolda manuset fullt ut.

”Ehh, och det värsta för mig va ju att den här kritiken kom på mitt lönesamtal.”

Citatet lyfter startskotten för ifrågasättande av informantens eget meningsskapande i sitt arbete och var likaledes startskottet för den process som ledde till ett skapande av ett dolt manus vilket informanten sedan agerade i enlighet med. Vidare påvisar citatet både det publika manuset och den hegemoniska ställning vilket detta har samt den makt som används för att upprätthålla denna. Kritiken agerades genom det publika manuset på en scen vilken utgjordes av lönesamtalet. Att samtalet syfta till att diskutera löneutvecklingen är ett sätt att påvisa de maktmedel genom vilka de publika manusets hegemoni upprätthålls. Scott (1990) lyfter vikten av tydliga sanktioner och straff när det publika manuset bryts av de underordnade. I detta exempel blir sanktionen och straffet tydligt, genom samtalets natur, detta då det utspelas på lönesamtalet och då även kan påverka löneutvecklingen för informanten. Det går även att se lönesamtalet som en scen vilken ska förstärka agerandet av det publika manuset genom internaliserade disciplinering. Mer alldagligt uttryckt; vi (chefen) tycker att du behöver ändrar på detta och detta här annars kan inte din löneutveckling garanteras. Att det publika manuset ageras på denna specifika scen kan då ses som ett sätt att påverka informanten till konformativitet och att underordna sig det publika manuset och erkänna dess hegemoniska ställning. Agerandet av det publika manuset blir tydligare i sitt agerande beroende av den valda scenen.

Motståndets agerande utifrån det dolda manuset, vilket har skapats genom en process innefattande informantens eget resonerande kring den kritik som framförts, samt det meningsskapande som informanten ger kritiken i förhållande till sitt arbete, leder vidare till att informanten riktar sitt påbörjade dolda manus utåt. Då den kollegiala gruppen speglar informantens egen bild av en felaktig kritik sker ett kollektivt skapande av det dolda manuset vilket leder till att informanten kan agera motstånd genom att lämna arbetsplatsen. Detta kan även ses som en överföring av manus då agerandet att lämna sin arbetsplats kan ses som det ultimata motståndet, ett agerande som bygger på vetskapen om dess möjlighet.

5.2.4 Dissidenten

Detta citat beskriver ett motsatt agerande till det som beskrivits under rubriken desertören.

”Men för mig blev det till slut men nej liksom att jag fattade beslutet att jag tog steget fullt ut liksom så men X[kollegan] stannade kvar.”

Snarare kanske citatet beskriver hur informanten här ger uttryck för att en annan person stannade kvar när denna valde att lämna. I citatet uttrycker informanten att denna fattade ett beslut och tog steget fullt ut och vidare hur en kollega stannade kvar. I att stanna kvar återstår ett arbete med att hitta utrymme att agera i det publika manuset på ett sådant sätt att det påvisar både konformativitet till det publika manuset samtidigt som det dolda manuset formuleras på ett sådant vis att det, för att låna ett ord från Scott (1990), beslöjat kan ageras i det publika manuset. Detta talar för att den som i detta fall stannar kvar påtar sig en roll av dissident. Vilken stannar kvar i en avgränsad social situation inom vilket ett

särskilt publikt manus har hegemonisk makt för att delta i förhandlingen om dess gränsdragning. Eller för att åter använda ett av Scotts (a.a) ord, förhandlingen om frontlinjen.

”Asså de, de beror nog på hur öppen man kan ... vara gentemot varann asså, eh , eh asså de e nog beroende på person faktiskt.”

Informanten hänvisar i citatet till en fråga hur man hanterar olika syn på vad som ska göras eller om man i sin tjänst tvingas att göra något som man inte själv står bakom fullt ut. Visat av informanten i användningen av ordet *öppen* och upplevelsen av hur öppen man kan vara gentemot varandra och att detta är beroende av person. Citatet visar att informanten tillskriver hur öppet det går att agera sitt motstånd, genom det dolda manuset, gentemot chefen, vilken representerar det publika manuset, en relationell aspekt. Denna aspekt av agerandet förutsätter, vad många informanter och deltagare benämner förtroende. Förtroende till ledningen eller chefen. I förtroendet kan ses en möjlighet att mer direkt formulera och genom det agera sitt motstånd publikt mot till exempel ett beslut. Dock blir det klart i samtal att det samtidigt inte är ett ifrågasättande av ett publikt manus auktoritet. Istället kan det, genom Scotts (1990) teoretiska ramverk, ses som ett sätt för de överordnade att kontrollera motståndet gentemot ett publikt manus genom att skapa kommunikationsformer inom vilka ett motstånd kan formuleras om än i annan språklig form än ett dolt manus. Det kan röra sig om att uttrycka sig på ett sådant vis att det passerar som det, av ett publikt manus, sanktionerat uttryck av motstånd. Ett exempel på en praktik som kan leda till detta ges i följande citat:

”Å, å, å, ibland e det ju rent lagligt, lagen asså, att man hänvisar till lagen.”

Citatet framhäver lagen som central för att formulera ett motstånd mot det publika manuset. Genom att, vilket lyfts av informanten i citatet, hänvisa till lagtexten och centrerar den språkliga praktiken kring denna kan ett utrymme skapas för att agera motstånd. Att uttrycka sig på rätt sätt för att antingen, förhandla med ett publikt manus och vinna utrymme för ett synsätt, vilket har formulerats i dolda manus, eller att använda en särskild språklig praktik för att uttrycka denna form av motstånd mot publika manus, kan ses beskrivit i det ovan återgivna citatet. Informanter lyfter även i samtal vikten av rörelsefrihet i förhållande till att agera motstånd till publika manus och i att agera dess upprätthållande. Denna rörelsefrihet kopplar informanterna till erfarenhet och den trygghet som denna medför:

”Inte när jag började. Då var jag lite.. då följde jag ju de här lagarna.. nej men nu låter det som jag inte följer lagarna nej men mycket mer strukturerat. Jag tänker att man får mer frihet när man har erfarenheten och man ser inte bara en lösning.”

Rörelsefriheten visas i citatet kopplat till användningen av lagen i direkt mening, och i sammanhanget även lagen i större mening som verksamhetens riktlinjer etcetera, hur handlingsutrymmet ökar med tiden. Detta ökade handlingsutrymme kring den språkliga praktiken kan ses ge fler möjligheter att agera det dolda manuset, eller som informanten säger; och man ser inte bara en lösning. I vidare mening kan detta kopplas till vad Scott (1990) benämner som en överföring av

dolda manus. De dolda manusen kan överföras via att det berättas mun till mun och i denna trädning av manuset uppstår, över tid, även nytillskott till manuset. Helt enkelt, det dolda manuset överförs mellan människor och utvecklas kollektivt i en social interaktion. Informanten ger i citatet uttryck för att denna kan agera mer självständigt i sin yrkesutövning och den meningsskapandeprocess som detta innefattar kan alltså då även innefatta att erfarenheten har gett informanten ett mer mångfacetterat dolt manus och praktiker för att agera detta. Effekten för den enskilda påtalas i citatet nedan:

”Men jag faller inte till föga.”

Detta korta citat är från ett samtal om hur informanten förhåller sig i möten under vilka det kan finnas en stor påtryckning att agera på ett visst sätt. Informanten ger uttryck för att inte vika undan för denna påtryckning, istället säger informanten att att denna gör tvärtom genom att denna uttrycker att den inte faller eller fogar sig inför den som utövar påtryckning mot informanten. Detta agerande av motstånd kan ses vittna om en trygghet i sitt agerande och att informanten känner att denna har tillräckligt många praktiker för att kunna artikulera både de publika-, men kanske främst de dolda manusen. En trygghet, vilken citatet påvisar och som gör att informanten inte upplever att denna behöver falla till föga. Agerandet blir i detta fall så pass mångfacetterat i sina praktiker, eller för att använda begrepp från Goffman (2014), informanten känner sig säker i sin rollpresentation, intrycksstyrning samt rolldistans, för att själv uppleva att denna kan agera oberoende av scen.

De språkliga praktiker vilka ageras kan alltså ses som verktyg genom vilka de dolda manusen kan hitta formuleringar som gör att det kan artikuleras i de publika manusen. Samtidigt är de dolda manusen beroende av dels det kollektiva skapandet men även av överförandet från mun till mun. Erfarenheten påverkar agerandet i nämnda exempel till att tillåta aktören att förhålla sig mindre till scenen inom vilken de dolda manusen ageras på. Detta genom den mångfald av praktiker för att artikulera de dolda manusen som denna har tillgång till.

5.2.5 Summering

I de ovanstående kapitlen har olika delar av aktörskapet presenterats som olika roller. Dessa olika roller ska ses som ett sätt att förstå hur olika dolda manus kan ageras. Agerandet sker, vilket tidigare har nämnts, på det som författarna valt att kalla scen. Genom att visa de olika ageranden och hur de sker i de dolda manusen men också hur de kan artikuleras, inte minst genom språkliga praktiker, är förhoppningen att det inbördes beroendet mellan scen och agerande ska framkomma.

Den enskilda aktören är i sitt agerande beroende av den avgränsade sociala interaktionen på vars scen denna ska agera sitt manus, oavsett om det är dolt eller publikt. Genom den maktindelning som finns mellan deltagarna i den avgränsade sociala interaktionen påverkas scenens konstitution och genom detta vilket manus som kan ageras. Än mer påverkar det den förhandling med de publika manusen vilket de dolda manusen, enligt Scott (1990), ständigt är delaktiga i. I ovanstående exempel sker denna förhandling oftast genom språkliga praktiker vilka beslöjas. Detta kan ses påverka agerandet av de dolda manusen till att framstå mer eller mindre tydliga beroende på scenens förutsättningar. Helt enkelt, de olika sätten att agera de dolda manusen i de publika manusen kräva mer eller mindre, eller olika

sorters maskering för att passera de publika manusens kontroll. En kontroll som är baserad på dess hegemoniska ställning.

De olika agerandena ska ses som exempel på ageranden av dolda manus i relation till de publika manusen artikulerade genom oftast språkliga praktiker, men även beroende av kroppsliga och rumsliga, inte minst i förhållande till scenerna. Detta oberoende av om det är att agera medlare, spion, desertör eller dissident. Dessa ageranden är alla beroende av formandet av dolda manus och den intentionalitet som dessa har för gruppens medlemmar samt det meningsskapande som de uppfyller för var och en och påvisar möjligheten till att agera som sig själv men genom det dolda manuset i dess publika like.

5.3 Sammanfattning– Resultat och analys

I detta kapitel har scenen och aktörskapet analyserats utifrån den insamlade empirin och vidare presenterats narrativt. Scenen och agerandet har använts för att visa hur situationsbaserat agerande av motstånd kan ses på det fält vilket har undersökts.

Genom scenen går det att se hur rumsliga aspekter spelar in och påverkar personers agerande. Exempelvis går det att se agerandet på det egna kontoret kontra i möte tillsammans med anställda och chef som olika. Detta i form av förhandlingar av publika manus samt skapandet av dolda manus vilka uppstår på de olika scenerna utifrån den maktindelning som finns där. Genom de olika roller som personer tillskriver sig själva och blir tillskrivna går det att förstå agerandet av motstånd och vidare vilka praktiker som det ageras genom och även hur individers meningsskapande påverkar agerandet. Exempelvis i agerandet som beskrivs i kapitlet spionen, där erfarenhet och kunskap om hur de publika manusen ageras av aktörer inom specifika scener leder till att spionen kan det situationsbaserade publika manuset och därmed kan personens dolda manus ta plats på den scenen. Det blir samtidigt ett exempel på hur språkliga praktiker används för att uttrycka och agera motstånd.

Några begrepp som är återkommande genom resultatet och analysen är interaktion och relation, vilka kan ses påverka agerandet i olika situationer. Interaktion i form av att agerandet av motstånd kan ses förutsätta interaktion, där olika praktiker i form av språk och kropp används för att agera dolda manus i publika manuset. Vidare kan relationella aspekter ses påverka när och hur ett dolt manus kan ageras eller inte, till exempel i förhållande till chefer eller i samverkan med andra organisationer. Förhandlingar av de publika manusen tillsammans med andra kan därmed ses skifta beroende på de relationer vilka finns inom förhandlingarnas scener och vilken maktindelning som finns där.

6. DISKUSSION

I detta kapitel kommer först uppsatsens syfte och frågeställningar att besvaras. Därefter följer en reflektion kring Scotts (1990) teori och hur denna kan utvecklas med hjälp av uppsatsens resultat. Avslutningsvis framhålls vägar framåt i form av möjlig framtida forskning.

6.1 Syfte och frågeställningar

Det har i framställningen av resultat samt i den integrerade analysen förefallit som att motstånd kan betraktas som ett agerande utifrån meningsskapandeprocesser. Dessa processer är dels kollektiva och dels individuella och syftar till att fylla motståndet med den intentionalitet eller mening vilket aktören tillskriver den. Tillskrivandet samt ageranden kan även ses påverka socialsekreterarna i deras dagliga arbete och i förlängningen påverka klienterna och det sociala arbetets resultat. Resultatet i uppsatsen visar löpande på den skiftande naturen vilken, enligt Scott (1990), kännetecknar motstånd så som det kan förstås som en del utav begreppsparet dolda- och publika manus. Det finns, i likhet med uppsatsens syfte, både i resultat och analys, en framställning vilken fokuserar på att avtäckas motståndspraktiker genom att se till dess agerande. Men även det faktiska fältet, i form av de undersökta arbetsplatserna och dess professionella socialsekreterare, fokuseras utifrån dess individuella agerande och meningsskapande där i.

Uppsatsens frågeställningar har centrerats kring de tre orden, var, hur och vilken. Samtliga utifrån en vilja att avtäckas och undersöka motstånd inom socialtjänsten. Ur dessa tre ord och i sin specifika kontext har det gått att urskilja vissa begrepp vilka kan hjälpa oss att förstå motstånd så som det tar form inom en avgränsad social situation. Scenen, agerandet samt meningsskapandet framträder som tre sådana begrepp vilka i tur och ordning härrör till vardera ett av orden och frågeställningarna.

Scenen kan ses svara på frågan var: Var ageras motstånd? Scenen kan förstås som skådeplatsen för agerandet av de dolda och publika manuserna och har i resultatet och analysen framkommit som en plats på vilket ett aktörskap kan ta form. Exemplifierat av mötet, ärendegenomgången, kontoret och socialkontoret. Det agerande som den enskilda kan företa sig på scenen skiljer sig åt beroende på vilken maktindelning som finns närvarande. Scenen kan på så vis framhållas som betingad av den sociala interaktionen som sker där och vilken relation de olika deltagarna, eller om man så vill aktörerna, har till varandra. Scenen som ett sätt att analysera och förstå vilket manus som ageras framkommer på så vis som viktig för att analysen av det agerade motstånd ska kunna förstås som en helhet. En helhet omfattande, förutom agerandet och dess manus även dess fysiska samt relationella sceniska kontext. Var utspelar sig motståndets manus; vilket hus, rum etcetera och vilka relationer finns mellan aktörerna men även mellan aktörer och scen i de fall då scenen representerar något specifikt. Dessa är alla frågor som det går att ställa, och vilka har ställts i analysen av empirin. På så vis framkommer scenen som en skiftande plats vilken kan ändras utefter den existerande maktindelningen som finns närvarande samt vad för makt aktörerna tillskriver dess fysiska gestaltning. Det blir ett sätt att förstå scenen och dess betydelse för de dolda och publika manuserna utifrån rum och makt.

Agerandet kan ses svara på frågan hur: Hur ageras motstånd? I resultatet och analysen finns ett dialektalt förhållande beskrivet vilket fokuserar dels den

inneboende dialogen, den mellan den enskilda som samtidigt varande ett subjekt och ett objekt vilket agerar ett dolt manus i förhållande till det publika. Detta blir inte minst tydligt i redogörelsen i kapitlet desertören. Där beskrivs hur en dialog väcks inom den enskilda och hur den vidare artikuleras kollektivt för att blandas med de redan existerade dolda manus vilken leder till att ett nytt dolt manus formuleras vilken personen i exemplet agerar utefter. Dels mellan den beskrivna scenen och agerandet och vidare även ett dialektalt förhållningsätt kring vilka praktiker som bäst kan ageras för att påverka eller förhålla sig till det publika manusets hegemoni. Agerandet har i uppsatsen i enlighet med Scott(1990) och med inspiration från Goffman (2014) kunnat ses framträda såsom roller vilka individer agera utefter dolda manus. Manus vilka skapas i det dolda, bortom den överordnade maktens insyn eller internaliserade disciplinering. Detta dolda manus framträder som både enskilt skapat, i form av att en person förhåller sig dialogiskt och företar själv både positionen som objekt och subjekt. Samtidigt framkommer de dolda manus som beroende av sin kollektiva kontext. Detta då de dolda manus överförs från person till person genom någon form av social interaktion och att manus i denna trading utvecklas och positioneras på nytt gentemot de aktuella publika manus. Agerandet kan ses gestalta motstånd utifrån denna förståelse av manus oberoende av om det exemplifieras av rollen medlare, spion desertör eller dissident. Det blir i resultatet av denna uppsats tydligt att motståndspraktikerna i mångt och mycket går att förstå som språkliga praktiker. Språket syns utgöra en viktig del i agerandet av de dolda manus och i förhållandet till och upprätthållandet av de publika manus. Dock är de språkliga praktiker kompletterade med observationer vilka även synliggör kroppsliga praktiker.

Meningsskapandet kan ses svara på frågan vilken: Vilken mening tillskrivs det agerat motstånd? Meningen som motstånd tillskrivs har i framställningen av resultatet och i analysen visat sig vara beroende av olika förhållanden, ibland knutna till de egna förväntningarna på arbetet, ibland beroende av den kollektiva gruppens förväntningar och stundtals även förväntningar utifrån. Dessa förväntningar kan ses samspela i formandet av de dolda manus. Detta påverkar på så vis hur dessa dolda manus kan ageras och på vilka scener detta är möjligt att göra. I resultatet framkommer även, vad en informant benämner som, ett kall vilken tillskriver motståndet och dess praktiker ett värde bortom det personliga, samtidigt som detta kan ses vara meningsskapande hos den enskilda socialsekreteraren. Fokus på klienten och dess bästa kan ses som en del utav detta kall även om klientrelationen blir mer tydlig, och i de flesta beskrivningarna mer fokuserad kring de relationella aspekterna. Även i de förväntningar som den egna gruppen (eller arbetsplatsens kollegor) har på den enskilda framkommer de relationella aspekterna som viktiga. Sammantaget kan motståndet, dess meningsskapandeprocess och den intentionalitet som det tillskrivs i denna uppsats ses representerat av det relationella. Både för den enskilda och för det kollektiva, men även som en relation med sig själv och inom gruppen men även som en relation vilken tar plats mellan den egna personen och gruppen samt mellan gruppen och dess omgivning, till exempel ledningen. Motståndet och dess mening gestaltar sig då som en vilja att skapa de förutsättningar som den enskilda eller kollegiet tillskriver arbetet eller som en vilja att positionera sig fördelaktigt i förhållande till makten så att det egna dolda manus vinner relevans i det publika manus.

Sammanfattningsvis skulle det kunna gå att kortfattat svara på uppsatsens tre föreställningar enligt följande: Motstånd kan ses ageras på scener genom social interaktion vilket skapar relationell mening till arbetet, kollegerna samt klienterna.

6.2 Utveckling av Scotts teori och begrepp

Den teoretiska grund på vilken denna uppsats bygger har funnits hjälpsam och tillräcklig i att uppfylla uppsatsens syfte och frågeställningar. Dock har det framkommit utmaningar i dels översättningen av Scotts (1990) begreppspar hidden- och public transcripts och dels har det funnits utvecklande att lägga till begreppet scen för att sammanföra kontextens betydelse för vilket manus som kan ageras och hur.

I uppsatsen har begreppen hidden- och public transcripts översatts till dolda- och publika manus. Detta är gjort med bakgrund av Lalanders och Raoofs (2016) artikel "‘Vi vet vad du behöver’- konstruktion och motstånd av ‘ensamkommande’ på HVB." i vilken de använder denna översättning. Översättningen är gjord med Scotts (1990) koppling till den symboliska interaktionismen i stort och Goffmans (2014) dramaturgiska perspektiv i synnerhet. Att använda begreppet manus blir då att följa i en logisk begreppslik tradition. Det har dock i arbetet med begreppet i förhållande till empirin framkommit att begreppet manus, även om det täcker in många aspekter av det engelska ordet transcripts, inte lika tydligt fångar dels överföringen av manus samt förhandlingen om det publika manuset som dess engelska förlaga. Detta gör att frågan kring att komplettera begreppet manus med begreppet trädning syns relevant att lyfta. I ordet trädning ryms den muntliga (eller för den delen skriftliga) överföringen eller förmedling av kunskap, erfarenhet, lärdom, sägner etcetera samt det förhandlade vilket begreppet manus saknar och vilka den engelska förlagan innehåller.

I uppsatsen har begreppet scen använts utifrån en förståelse baserad på Goffmans (2014) användning av begreppet. Detta begrepp har funnits hjälpsamt i att bättre kunna förstå och beskriva den fysiska kontext vilken både det publika och dolda manuset ageras på och den maktdelning som avgör vilket manus som kan ageras där samt på vilket sätt och genom vilka praktiker som det låter sig göras. Begreppet scen har helt enkelt fungerat som ett komplement till Scotts (1990) begrepp publika och dolda manus för att kunna analysera dessa både utifrån sin fysiska kontext och förutsättning samt för att bättre förstå den avgränsade sociala situationens maktdelning. Alla aspekter vilka Scott (a.a) lyfter som viktiga men vilka genom begreppet scen i denna uppsats har fått en tydligare och mer framskjutna positionering och därav lättare kunnat analyseras.

6.3 Framtida forskning

Uppsatsen har uppmärksammat och undersökt agerandet och den scen på vilket detta agerande företas samt vilka förhållande baserat på maktdelning som finns mellan olika aktörer inom en scens avgränsade sociala situation. Detta har gjorts för att bättre förstå motstånd inomorganisatoriskt. Dessa olika aspekter sammanfört bildar förutsättningar för framtida fördjupade studier och forskning. Vilka utgår från ett interaktionistiskt och rationellt agerande i sin förståelse av motstånd och i sin vetenskapliga ansats.

6.4 Avslutande sammanfattning och reflektion

Motstånd som ett agerande vilket ageras varhelst det finns en maktindelning har i denna uppsats undersöks utifrån dess specifika kontext hos socialsekreterare på två socialkontor i en kommun. Det gör att uppsatsens resultat kan ses som innefattande en beskrivning av det förhållande vilka har varit rådande på de arbetsplatser som har studerats samt det meningsskapande vilket informanterna har gett uttryck för. Detta i förhållande till motstånd och hur det ageras i interaktion mellan de olika socialsekreterarna samt inom de själva. I detta avseende finns i uppsatsen en beskrivning vilken bland annat visar på den relationella påverkan som existerar i det sociala arbetet av idag. Ett socialt arbete som bland annat Lauri (2016) påtalar har genomgått stora organisatoriska förändringar. Det finns i denna aspekt ingen ambition att tillskriva resultatet generaliserbarhet. Dock har det med hjälp av teori och dess utveckling samt tidigare forskning gått att analysera uppsatsens resultat utifrån mer generella resultat kring motstånd och dess agerande.

Metodologiskt har en strävan funnits att betrakta forskningen och uppsatsen som en dialektal praktik vilken tillskriver informanterna, fältet och forskarna ett gemensamt värde i att dels skapa uppsatsens inriktning och dels dess resultat. Utmaningen i denna strävan finns i den etnografiska traditionen att både följa de enskilda informanternas eget meningsskapande samtidigt som det ur detta frambringas en stringent berättelse (Aspers 2011).

Motstånd som ett agerande på en scen har i denna uppsats påvisats som mestadels språkliga praktiker kompletterat med kroppsliga samt rumsliga och alla beroende av makt. Uppsatsens positionering, att se på interaktioner vilka sker inomorganisatoriskt, har i sin specifika kontext, särskilt den från tidigare forskning. Uppsatsens resultat; att förena förståelsen av Scotts (1990) dolda och publika manus med Goffmans (2014) förståelse av scenen utvecklar motståndsforskningen till att inkludera fler aspekter och se fler mikrointeraktioner vilket tillåter en mer komplex analys av motstånd. På så vis blir uppsatsens inledande ambition, att utgöra en teg av den åkermark vilken utgörs av motståndsforskningen uppfylld– en teg vilken blir behjälplig i att påvisa hur landet ligger.

7. REFERENSER

Alvesson, M (2011). *Intervjuer: genomförande, tolkning och reflexivitet*. 1. uppl. Malmö: Liber

Aspers, P (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 2., [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber

Becker, H S. (2008). *Tricks of the Trade: yrkesknep för samhällsvetare*. 1. uppl. Malmö: Liber

Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Davies B, Bansel P, (2010) Governmentality and Academic Work Shaping the Hearts and Minds of Academic Workers. *Journal of Curriculum Theorizing*, vol. 23, sidor. 5-20

Death, C, (2010) Counter – conducts: An Foucauldian Analytics of Protest. *Social movement studies*, vol. 9:3, sidor. 235-251

Flyvbjerg, B (2009). *Samfundsvidenskab som virker: Hvorfor samfundsforskningen fejler, og hvordan man får den til at lykkes igen*. 1. uppl. Köpenhamn, Akademisk Forlag

Flyvbjerg, B, (2003). Fem missförstånd om fallstudieforskning. *Statsvetenskaplig tidsskrift*, årg. 106:3. Sidor. 185-206

Foucault, M (2003). *Övervakning och straff: fängelsets födelse*. 4., översedda uppl. Lund: Arkiv

Goffman, E (2014). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 6. uppl. Lund: Studentlitteratur

Hall, P (2012). *Managementbyråkrati: organisationspolitisk makt i svensk offentlig förvaltning*. 1. uppl. Malmö: Liber

Herz, M (red.) (2012). *Kritiskt socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber

Hood, C, (1995). The "New Public Management" in the 1980s: Variations on a Theme. *Accounting Organizations and Society*, Vol. 20:213. Sidor. 93-109

Johansson, A, Vinthagen S, (2016). Dimensions of Everyday Resistance: An Analytical Framework. *Critical Sociology*, Vol. 42:3. Sidor. 417-435

Lalander, P, Raoof, D, (2016). "Vi vet vad du behöver": Konstruktion och motstånd av "ensamkommande" på HVB. *Socialvetenskaplig tidskrift*, Årg. 2016:3-4. Sidor. 219-238

Lauri, M (2016). *Narratives of governing [Elektronisk resurs] : rationalization, responsibility and resistance in social work*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2016

- Nordengraaf, M, (2016). Reconfiguring Professional Work: Changing forms of Professionalism in Public Services. *Administration & Society, Vol. 48:7*. Sidor. 783-810
- Persson, A, (1995). Maktutövning och socialt bedrägeri som motståndsform. *Statsvetenskaplig tidskrift, Vol. 98:2*. Sidor. 215-228
- Ritzer, G(2009). *Sociologisk teori*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Scott, J C. (1990). *Domination and the arts of resistance: hidden transcripts*. New Haven: Yale University Press
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm, Vetenskapsrådet
- Vinthagen, S (2005). *Icke våldsaktion: en social praktik av motstånd och konstruktion*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2005

8. BILAGOR

Informationsbrev till informanter

Hej!

Vi är två studenter på socionomprogrammet som nu ska skriva vårt examensarbete.

I detta arbete är vi intresserade av att studera begreppet "motstånd". Anledningen till att vi valt att fokusera på detta begrepp är att socialtjänsten och det sociala arbetet i mycket har genomgått en förändringsprocess under de senaste åren, både i styrning och görande. Vid förändringar brukar också olika praktiker, bland annat motstånd, uppstå. Genom att se på motstånd hoppas vi kunna berätta något om det dagliga arbetet och dess praktik. Vi är helt enkelt intresserade av att lära oss hur det dagliga arbete ser ut i förhållande till motstånd och dess praktiker.

Studien kommer att göras på två separata arbetsplatser/verksamheter med fokus på en person per arbetsplats. Under deltagande observationen är det dock viktigt att alla i verksamheten känner till varför vi är där och att alla har godkänt vår närvaro och vårt syfte med observationerna eftersom att vi kommer att observera all interaktion som vi ser och hör. Detta gör även att i den färdiga uppsatsen kommer citat och observationer att vara väldigt blandade utifrån hela den sociala situationen som vi observerar samt avpersonifierade och anonymiserade.

När: När det passar er men helst under v.47-48

Upplägget för vår studie är som följer:

- Intervju (ca. 2 h) med den person som är delaktig i deltagande observationen,
- Deltagande observation under 2-3 arbetsdagar. Deltagande observation innebär att vi vill följa med dig och vara med under hela eller halva arbetsdagen (möten, fikarum, lunch, kontorsarbete etc). Det enda som vi inte vill vara med på är klientmöten eftersom att det inte ingår i vårt mandat att skriva om. Vi vill se och förstå hur du arbetar. Detta innebär att vi säkert även kommer att ställa en del frågor under tiden. Se oss också gärna som en "hjälp" med det vi kan hjälpa till med, koka kaffe, hämta utskrifter etc.'
- Intervju (ca.2 h) för att samla ihop intrycken från observationerna.

Vi hoppas att ni ska vilja delta.

Naturligtvis utlovar vi full anonymitet och sekretess från vår sida enligt gällande forskningsetik.

Om ni har frågor så kontakta Johan Olsson.

johandaolsson@gmail.com

0723299717

Om det är så att vi kan erbjuda något tillbaka till verksamheten som tack för ert deltagande så erbjuder vi gärna en reflektionföreläsning utifrån vår uppsats.

Allt väl!

Johan Olsson och Adam Berglund

A-schema

Tema Bakgrund Namn Ålder Anställning Anställningsår Utbildning	Tema Motstånd <u>Vad är motstånd?</u> Kan du beskriva sist du gjorde motstånd? Vad gjorde du då?
Tema Kropp Rumslighet Gå Hand Kroppsspråk Ljud	Tema Språk Formellt Informellt Jargong
Tema Publikt Motstånd var och med vem? Varför uttrycktes det publikt?	Tema Dolt Motstånd var och med vem? Varför dolt?
Tema övrigt	